

Eiropas Sociālā fonda projekta „Veselības aprūpes un veselības veicināšanas procesā iesaistīto institūciju personāla tālākizglītība nozares ilgtspējīgai attīstībai”

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
MEDICĪNAS FAKULTĀTES

PROFESIONĀLĀ AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS BAKALĀURA
STUDIJU PROGRAMMA „MĀSZINĪBAS”

**Vecāku loma zarnu parazītu izraisīto
saslimšanu profilaksē pirmsskolas vecuma
bērniem**

BAKALĀURA DARBS

Autors: **Agita Meri**

Stud. apl. Nr. am 13189

Darba vadītāja: Mr. Hrm. **Aija Lazdāne**

RĪGA 2014

Saturs

Anotācija	4
Abstract	5
Ievads	6
1. Zarnu parazīti	8
1.1. Plakanie tārpi (platyhelminthes).....	9
1.2. Velteniskie tārpi (nematelminthes).....	11
1.3. Ankilostomatīdas (ancylostomatidae)	13
2. Zarnu parazītu saslimšanas pazīmes un diagnostikas metodes	14
3. Profilakse	17
4. Māzinību teorija	19
4.1. Imodženes Kingas teorija.....	19
5. Pētniecības daļa	23
5.1. Pētījuma metodoloģija.....	23
5.1. Pētniecības rezultāti un to interpretācija	23
Secinājumi un priekšlikumi	34
Priekšlikumi.....	35
Izmantotā literatūra un avoti	36
PIELIKUMS	38

Apzīmējumu saraksts

ES – Eiropas Savienība

PVO – Pasaules Veselības organizācija

Mlj. - miljons

NR – numurs

NS – nervu sistēma

Sk. – skatīt

u.c. – un citi

u.tml. – un tamlīdzīgi

CNS –centrālā nervu sistēma

Anotācija

Pēc Pasaules Veselības organizācijas datiem viena trešdaļa no visiem nāves gadījumiem ir saistīta ar parazitāru klātbūtni - baktērijas, vīrusi, sēnītes, helminti. Šī bakalaura darba tēma ir aktuāla, jo profilaksei ir būtiska loma bērnu veselības nodrošināšanā.

Bakalaura darba tēma - Vecāku loma zarnu parazitāru izraisīto saslimšanu profilaksē pirmsskolas vecuma bērniem.

Darba mērķis: Noskaidrot pirmsskolas vecuma bērnu vecāku lomu zarnu parazitāru saslimšanu mazināšanā, profilaksē.

Pētniecības uzdevumi: Veikt zinātniskās literatūras u.c informācijas avotu apskatu, veikt vecāku aptauju un apkopot rezultātus.

Izvirzīta hipotēze: vecākiem ir daļēja izpratne par zarnu parazitāru saslimšanām, nav pietiekamas izpratnes par savas lomas nozīmību profilaksē.

Pētniecības instruments: strukturēta anketa.

Pētniecības metode: kvantitatīvā.

Rezultāti: Izvirzītā hipotēze apstiprinājusies - pirmsskolas vecuma bērnu vecākiem ir daļēja informācija par zarnu parazitāru profilaksi.

Atslēgas vārdi: helminti, zarnu parazīti, profilakse, vecāku loma.

Abstract

According to the data of the World Health Organization one third of all death is related to the presence of parasites – bacteria, viruses, fungi, helminths.

Bachelor's paper: The Parent's Role of Prophylaxis of Diseases Caused by Intestinal Parasites for Preschool Age Children.

The aim of the Paper was to find out the parents' role of preschool age children's diseases reduction, prophylaxis.

In order to achieve this aim the analysis of literature, the survey and the gathering of the results were done.

Method: The quantitative research method was used.

Hypothesis: the parents have got partial understanding about intestinal parasite diseases, there is not enough comprehension about the importance of their role of prophylaxis, was affirmed - the parents of preschool age children have got partial information about the diseases of parasites.

This Paper is based on I.King's nursing theory.

Key Words: helminths, intestinal parasites, prophylaxis, parents' role

Ievads

Veselības izpratnei, profilaksei ir būtiska nozīme sabiedrības veselībā un indivīdu veselības nodrošināšanā. Pēc Pasaulē Veselības organizācijas datiem trešdaļa no visiem nāves gadījumiem ir saistīta ar parazitāru klātbūtni - baktērijas, vīrusi, sēnītes, helminti. Cilvēkam var būt vairāk nekā 100 veidu parazitāru, sākot no mikroorganismiem un beidzot ar lenteņiem vairāku metru garumā. Indivīdu organismā, audos un šūnās parazīti dzīvo, ēd un nokārtojas. Izdalītie toksīni skābina mūsu organismu, grauj ķermeni, samazina dzīves aktivitāti. Inficētie cilvēki kļūst agresīvi, nevaldāmi, dusmīgi, nervozi un depresīvi (1).

Latvijā tikpat kā nav detalizētu statistikas datu par parazitārām saslimšanām. Slimības profilakses un kontroles centrs, saskaņā ar 1999.gada MK noteikumiem NR.7. „Infekciju slimību reģistrācijas kārtība” prasībām, obligāti ziņojamas par šādām zarnu trakta parazitārām slimībām – anisakioze, askaridoze, cisticerkoze, difilobitroze, ehinokoze, kriptosporidioze, teniozes, triheneloze un žiardiaze. Pēc jaunākiem reģistrētiem datiem, laika periodā no 2011. – 2013. gadam ar askaridozi slimojuši 23 bērni vecumā no 1-6 gadiem, trihinelozi 1 un žiardiazi 10 bērni (2), (3).

Lielākā daļa cilvēku nav informēti par draudiem veselībai, ko rada parazīti, lai arī regulāri parādās publikācijas, informācija poliklīnikās un stacionāros par šāda veida saslimšanām. Pirmsskolas vecuma bērnu veselības nodrošināšanai un profilakses ievērošanā nozīmīga loma ir vecākiem, lai mazinātu saslimšanas riskus.

No parazitiskajām saslimšanām pirmsskolas vecuma bērniem visbiežāk ir spalīši, retāk cērmes un lenteņi (4). Galvenie inficēšanās avoti ir bojāti pārtikas produkti, smilšu kastes, dzīvnieku mēsli, inficēti priekšmeti un netīras rokas.

Izvēlētā darba tēma ir aktuāla, jo no pirmsskolas vecuma bērnu un viņu vecāku izpratnes par parazitiskām saslimšanām un to ietekmi, savstarpējās mijiedarbības un profilakses ir atkarīgs kopējais informētības līmenis – jo labāk indivīdu vecāki un iesaistītās puses pārzina parazitisko saslimšanu ietekmes faktorus, jo vairāk pastāv iespēja laicīgāk novērst vai mazināt šo saslimšanu apjomu.

Uzsākot pētījumu, autore izvirza sekojošu **mērķi**: noskaidrot pirmsskolas vecuma bērnu vecāku lomu zarnu parazitāru saslimšanu mazināšanā, profilaksē.

Lai sasniegtu mērķi, autore izvirza **hipotēzi**: pirmsskolas vecuma bērnu vecākiem ir daļēja informācija par zarnu parazitāru saslimšanām, bet nav pietiekamas izpratnes par savu lomu un profilaksi.

Lai sekmīgāk tiktu sasniegts darba mērķis, autore izvirzīja sekojošus **uzdevumus**:

- 1) Veikt zinātniskās literatūras u.c. informācijas avotu apskatu par zarnu parazītu izraisītajām saslimšanām, to veidiem, cēloņiem, ietekmes faktoriem, ārstēšanu, komplikācijām un profilaksi pirmsskolas vecuma bērniem.
- 2) Izstrādāt strukturētu pētījuma instrumentu, veikt pirmsskolas vecuma bērnu (3-6 gadi) vecāku aptauju un apstrādāt pētījuma rezultātus.
- 3) Analizēt un interpretēt pētījuma rezultātus.
- 4) Izdarīt secinājumus un izstrādāt priekšlikumus.

Bakalaura darba izstrādē kā pētniecības instruments tika izmantota strukturēta anketa, un datu apstrādē tika izmantota kvantitatīvā pētniecības metode.

Respondenti – 100 pirmsskolas vecuma bērnu vecāki. Pētījumu bāze 2 ģimenes ārstu prakses.

Teorētiskā daļa

Cilvēces saskare ar parazītiem un zināšanas par parazitārām infekcijām ir zināmas jau kopš senatnes, kas parādās gan senos rakstos, gan arī arheoloģiskajā materiālā. Kopš savas attīstības uz Zemes, cilvēki ir ieguvuši pārsteidzošu skaitu parazītu, aptuveni 300 sugu tārpus un vairāk nekā 70 sugu viensūņus. Daudzas no šīm sugām ir retas un nejaušas, bet mēs joprojām nēsājam ap 90 samērā bieži sastopamas parazītu sugas, no kurām neliela daļa pasaulē izraisa visbiežāk sastopamās slimības. (5).

Nākamajās nodaļās autore apskatīs sīkāk zarnu parazītus. Teorētiskā daļa sastāv no 4 nodaļām, kurās sīkāk tiks apskatīti zarnu parazīti un to izraisītās saslimšanas, pazīmes, profilakse un I. Kingas māsziņu teorija.

1. Zarnu parazīti

Parazīts - organisms, kas dzīvo uz sava saimnieka rēķina. Tie dzīvo organismā paralēlu dzīvi, pārtiek no enerģijas, no šūnām, no lietotās pārtikas. Cilvēka organismā var dzīvot vairāk nekā 100 dažāda veida parazīti – sākot ar mikroskopiskām amēbām un beidzot ar lenteņiem, kas var būt pat vairākus metrus gari. Parazīti dzīvo ne tikai kuņģa zarnu traktā, tos var atrast jebkurā ķermeņa daļā – aknās, plaušās, muskuļos, smadzenēs, asinīs, ādā un pat acīs (6), (7), (8).

Tārpi ir izplatīti visā pasaulē, to dzīves vieta ir gan ūdenī, gan augsmē. Mūsdienās izpētīti un reģistrēti vairāk nekā 30000 tārpu sugas. Tiem konstatētas daudz dzīvnieku un cilvēku parazitāro formu, kam zināmas vairāk nekā 250 helmintu sugas, no kurām Eiropā sastopamas ap 60 sugām. Cilvēku parazitāros tārpus jeb helmintus pēta helmintoloģija (9). Tiek izdalīti obligātie parazīti, kas cilvēka organismā attīstās līdz dzimuma nobrieduma formai un fakultatīvie parazīti, kas organismā parazitē īslaicīgi. Daudzām formām raksturīga saimnieka maiņa dažādos dzīves periodos – kāpura sugas stadija vienā organismā, bet dzimuma nobriedušā stadijā citas sugas saimniekā.

Tiek izšķirti trīs helmintu tipi:

- 1) Plakanie tārpi;
- 2) Velteniskie tārpi;
- 3) Posmtārpi.

Cilvēka helminti pieskaitāmi plakanajiem un velteniskajiem tārpiem, bet plakanos tārpus lentveida un sūcējtārpos (9), (10).

Latvijā visvairāk izplatītie ir velteniskie tārpi, it īpaši askarīdi, spalīši, trihinellas, matgalvji un lentveida tārpi, tai skaitā cūkas un vērša lenteņi, bet no sūcējtārpiem – aknu un kaķu trematodes.

Helmintu dzīves cikls ir atšķirīgs, bet pamatposmi noris pēc vispārējas shēmas. Helmintu izraisītās slimības iedala:

- 1) ģeohelmintozēs;
- 2) biohelmintozēs;
- 3) kontakthelmintozēs.

Ģeohelmintožu pārstāvji ir askaridoze un trihocefaloze, tie parazitē cilvēka organismā, bet to oliņu un kāpuru attīstība noris ārpus tā, visbiežāk augsnē.

Biohelmintožu ierosinātāji pirms invadēšanas spēju iegūšanas iziet attīstības posmu vienā vai vairākos starpsaimnieku organismos.

Kontakthelmintozes ir himenolepidoze un enterobioze. Helmintu oliņas un kāpuri, izvadot no cilvēka organisma, ir invadētspējīgi un tiem nav vajadzīga attīstība ārējā vidē (9), (11).

Helmintu invazīvās struktūras vai elementi cilvēka organismā nonāk caur muti vai ādu. Migrācijas procesi bieži ierosina traucējumus dažādos orgānos un audos.

Parazītu iedarbības mehānismi uz cilvēku organismu ir dažādi. Tie izraisa sensitivitāti, iekaisuma perēkļu rašanos orgānos un audos ar ķermeņa temperatūras paaugstināšanos, dažāda veida alerģijas. Helmintu vielmaiņas un dzīvības procesu norises produktiem ir toksiska darbība. To fiksācijas orgāni piestiprināšanās vietā kairina un nospiež gļotādu. Tādejādi veidojas lokāli asinsrites traucējumi ar nekrozi un gļotādas atrofiju.

Helmintu ietekmē radušies vielmaiņas traucējumi saistīt ar gremošanas trakta gļotādas patomorfoloģiskām un funkcionālām pārmaiņām. To neiroreflektora darbība izpaužas ar neiroreceptoru kairinājumu, radot smagus veģetatīvus traucējumus, tai skaitā zarnu trakta disfunkciju. Helmintu psihogēna darbība ir to spēja radīt psihisku traumu pat līdz neirotiska stāvokļa attīstībai. Entereobiozes gadījumā bērniem ir traucēts miegs, kairinājumu dēļ rodas nieze (11).

1.1. Plakanie tārpi (platyhelminthes)

Plakanajiem tārpiem ķermenis ir dorsoventrāli saplacināts, forma lapveida vai lentveida, ķermenis veidots no ādas muskuļu masas, kas sastāv no trīs muskulatūras slāņiem –

gredzenveida, diagonālā un gareniskā. Virsējo slāni klāj teguments, kas zaudējis šūnu uzbūvi. Plakanajiem tārpiem attīstās gremošanas, izvadsistēma, nervu un dzimumsistēma. Elpošana ir anaeroba. Lielākā daļa plakano tārpu ir hermafrodīti. Katram raksturīgi sarežģīti sievišķie un vīrišķie dzimumorgāni (11). Šim tipam pieskaita skropstīgtārpu klasi – brīvi dzīvojošās turbilārijas un parazitārās klases: 1) zivju ektoparazītus; 2) endoparazītiskos sūcējtārpus, 3) lenteņus un endoparazītus. Cilvēka parazīti pieder pie sūcējtārpiem un lenteņiem.

Sūcējtārpu klasei pieder tikai parazitārās formas. Dzīves cikls sūcējtārpiem ir sarežģīts un notiek ar saimnieku maiņu un kāpuru vairākās stadijās un paaudzēs. Saimnieki ir dzīvnieki un cilvēki. Sūcējtārpu klasē ir daudzas cilvēkam patogēnas formas, kas visas ir endoparazīti.

Metagonismus izraisa slimību metagonimozī. Šīs saslimšanas lokalizācija ir tievajās zarnās. Inkubācijas periods ilgst septiņas – desmit dienas. Agrīnās slimības stadijās attīstās alerģijas simptomi, drudzis, galvassāpes, izsitumi, eozinofīlija. Ar šo saslimšanu var saskarties ceļojot uz reģioniem, kur sastopami šie parazīti, īpaši Tālajos Austrumos un lietojot uzturā zivis. Iespējams konstatēt laboratoriski fekālijās (11).

Asins sūcējtārps (*schistosoma*) izraisa slimību šistosomatozi. Invadēto cilvēku skaits pasaulē ir ap 300 miljoniem. Sastopamas divas zarnu saslimšanas: 1) Zarnu šistosomatoze in Āzijas šistosomatoze. Slimība vairāk sastopama Tuvajos un Tālajos Austrumos, Dienvidamerikā un Āfrikā. Saslimšanas lokalizācija ir resnās zarnas vēnās un vēnulās, tievo zarnu vēnās un vēnulās. Šistosomatozei ir divas klīniskās formas: akūtā forma un hroniskā forma. Slimības laikā rodas izsitumi uz ādas, paaugstinās ķermeņa temperatūra, ir caureja un klepus ar asiņainām krēpām. Hroniskā forma attīstās pusotra – piecu gadu laikā pēc invadēšanās (11).

Lenteņi (*cestoidea*) ir tārpi ar lentveida ķermeni, kas sadalīts posmos. To garums ir sākot no 1mm līdz 18 metriem. Ķermenim ir trīs daļas – galviņa, kakliņš un strobila. Lenteņus iedala divās kārtās: 1) Cyclophyllidea. Šiem raksturīgi piesūcekņi un aķīši. Cilvēka parazīti izraisa slimības teniidozes, himenolepidozes un dilipidozes; 2) Tetraphylidea – šiem raksturīgi piestiprināšanās orgāni botrijas jeb rievīņas. Cilvēka parazīti izraisa slimību diflobotirozi. Vairāk nekā desmit sugu lenteņu ir cilvēku parazīti. Daži lenteņi parazitē cilvēka ķermenī kāpuru stadijā, kā cūkas lentenis, pundurlentenis, ehinokoks, alveokoks. Slimības, ko izraisa lenteņi sauc par cestodozēm. Vērša lentenis (*taenia sginata*) sastopams visā pasaulē. Pieaudzis parazīts parazitē cilvēka tievajās zarnās. Cilvēks var invadēties lietojot uzturā invadētu gaļu. Tas var parazitēt cilvēka tievajās zarnās līdz 20 gadiem. Cūkas lentenis (*taenia solium*) izraisa divas slimības teniozi, ja cilvēks ir definitīvais saimnieks; sisticerkozi,

ja cilvēks ir starpsaimnieks. Tā izplatība ir visā pasaulē un pieaugusī forma parazitē tievajās zarnās (11).

Pundurlentenis izraisa slimību – himenolepidozi. Saslimšana sastopama visā pasaulē. Tā attīstība notiek bez saimnieka maiņas. Ar himenolepidozi slimo galvenokārt bērni no 3 līdz 14 gadu vecumam. Pieaugušie slimo reti. Olas ir neizturīgas ārējā vidē, tāpēc invadēšanās notiek tiešā kontaktā, norijot olas. Olas atrod fekālijās (11).

Žurku lentenis (*hymenolepis diminuta*) sastopams visā pasaulē, tai skaitā cilvēku tievajās zarnās. Cilvēkiem šī saslimšana konstatējama reti.

Suņu lentenis (*dipylidium caninum*) sastopams visā pasaulē un tas izraisa dipilidozes slimību. Cilvēks ir fakultatīvais definitīvais saimnieks. Cilvēkiem šī saslimšana konstatējama reti.

Zivs lentenis (*dyphyllobothrium latum*) izraisa slimību difilobotrozi. Izplatīta Baltijā, Krievijā un Tālajos Austrumos. Platā jeb zivs lenteņa pieaugusī forma parazitē cilvēka un zivjēdāju dzīvnieku tievajās zarnās. Tas ir vislielākais lentenis un ķermeņa garums var sasniegt vairāk nekā 10 -16 metrus. Individīds var saslimt, apēdot invadētu zivs gaļu vai ikrus. Cilvēka zarnu traktā plerocerkoīfi piestiprinās tievo zarnu gļotādai un attīstās par pieaugušiem tārpiem. Parazīts izraisa tievo zarnu mehāniskās funkcijas traucējumus (11).

Kaiju lentenis izraisa slimību – difilobotriozi. Sastopasm Krievijas Sibīrijas reģionā, bet novērots arī Latvijā Baltijas lasim. Lenteņa pieaugusī forma lokalizējas definitīvā saimnieka tievajās zarnās. Olas sastopamas pacientu fekālijās (11).

1.2. Velteniskie tārpi (nemathelminthes)

Velteniskie tārpi ir plaši izplatīti. Tie dzīvo saldūdenī, sālsūdenī un arī mitrā augsnē. Daudzas veltenisko tārpu sugas ir parazitārās formas. Tie parazitē dažādos augos, bezmugurkaulniekos, mugurkaulniekos un cilvēku organismos. Velteniskajiem tārpiem raksturīgs tārpveida nesegmentēts ķermenis, kas šķērsgrīzumā izskatās apaļš. Tiem ir primārais ķermeņa dobums pseidocels, kas nav izklāts ar epitēliju. Gremošanas orgānu sistēma ir taisna un kanālveida. Tā sākas ar muti, sastāv no priekšzarnas, viduszarnas, gala zarnas un anālo atveri. Nematodes ir šķirtdzimuma dzīvnieki, un dzimumaparāts gan mātītēm, gan tēviņiem ir cauruļveida. Elpošanas un asinsrites sistēmas nav (11).

Velteniskos tārpus iedala piecās klasēs:

- 1) Vēderskropstaiņi;
- 2) Virpotāji;

- 3) Matoņi;
- 4) Dzelkņgalvji;
- 5) Nematodes jeb apaļie tārpi.

Apaļo tārpu klase ietver lielu skaitu brīvi dzīvojošu un parazitāro sugu, to skaitā cilvēka parazitūs. Nematodes galvenokārt ir šķirtdzimuma dzīvnieki. Dažas apaļo tārpu mātītes producē dzīvus kāpurus, kuri attīstās olā jau dzimumceļos. Attīstības cikls ir bez kāpuru formu maiņas, bet ar kāpuru stadijas maiņu. Daudzu nematožu kāpuriem raksturīga spēja migrēt ar asins straumi uz dažādiem cilvēka audiem un orgāniem. Cilvēku nematodes ir plaši izplatītas un izraisa smagas parazitāras saslimšanas (11).

Cilvēka cērmes (*ascaris lumbricoides*) izraisa slimību askaridozi. Tās lokalizācija ir cilvēku tievajās zarnās. Sastopama visā pasaulē, izņemot Āfriku, tuksnešus un pustuksnešus. Cērmei ir vārpstveida ķermeņa forma. Mātītes ir 20-40 cm, bet tēviņi 5-25 cm gari. Pēc apaugļošanās cērmes mātītes producē līdz pat 240000 olām diennaktī. Apaugļotās olas ar cilvēku fekālijām tiek izvadītas apkārtējā vidē. Cilvēka zarnās olas attīstīties nevar. Invadētās olas cilvēks apēd ar nemazgātiem augļiem, dārzeņiem un ogām. Cilvēka tievajā zarnā no olas atbrīvojas kāpurs, tas caururbj zarnas sienu un iekļūst asinsritē (11).

Spalītis (*enterobius vermicularis*) izraisa slimību enterobiozi. Tā pieder pie kontakta helmintozēm un antroponozēm. Šī slimība ir visplašāk sastopamā helmintoze pasaulē, kas pārsniedz vairāk nekā 200 miljonus. Enterobioze lokalizējas tievo zarnu lejasdaļā un resno zarnu augšējā daļā. Spalīšiem ķermeņi ir cilindriski. Spalīšu mātītes ir 10 -12 mm garas, bet tēviņu garums nepārsniedz 2-5 mm. To mūžs ir 1-1,5 mēnešus, bet ļoti strauji vairojas. Pēc apaugļošanas tēviņi iet bojā un tiek izsviesti no cilvēku zarnu trakta. Spalīšu mātītes naktīs izlien no anālās atveres un perianālajās krokās izdala 10 -15 tūkstošu olu, tādējādi cilvēkam radot stipru niezi. Izdējušas olas mātītes iet bojā. Stiprā nieze izraisa vēlmi kasīties, kā rezultātā olas ar kāpuriem nonāk uz roku ādas un zem nagiem, no kurienes nokļūst mutes dobumā, pēc tam zarnu traktā. Slimnieks var invadēt visus sadzīves kontaktu ceļus, tai skaitā arī pats sevi (11).

Matgalvis (*trichurus trichiura*) izraisa slimību trihocefalozi. Pasaulē ir bieži sastopams. Tā lokalizācija ir aklā zarnā un resnās zarnas augšējā daļā. Matgalvis ir tārps baltā vai iesārtā formā. Mātītes 3,5 – 5 cm, tēviņi 3- 4,5 cm gari. Tas parazitē cilvēka organismā un attīstās bez saimnieka maiņas. Pēc apaugļošanas mātītes izdala olas, kas ar fekālijām tiek izvadītas ārējā vidē. Simptomi izpaužas 1-1,5 mēnešus pēc invadēšanās (11).

Trihinella (*trichinella spiralis*) izraisa slimību trihinelozi. Tā ir biohelmintoze. Izplatīta visā pasaulē un pieaugušas formas lokalizējas cilvēka un gaļēdāju dzīvnieku tievajās

zarnās, kāpuru stadijā šķērsvītrotajā muskulatūrā. Trihinellas ir nelieli velteniskie šķirtdzimuma tārpi. Mātīres sasniedz 3-4 mm garumu, tēviņi 1,4 – 1, 6 milimetrus. To ķermenis ir cilindrisks. Trihinellas attīstības cikls noris vienā saimniekā, bez parazītu izklūšanas ārējā vidē un saimnieka maiņas. Pieaugušas trihinellas dzīvo saimnieka tievajās zarnās. Cilvēks invadējās, lietojot uzturā cūku, meža cūku, lāču gaļu, kas invadēta ar trihinellu kāpuriem. Trihinelozes inkubācijas periods ilgst 5-45 dienas. Pacienti ar īsu inkubācijas periodu attīstās smaga klīniskā simptomātika. Saslimušie obligāti ir jāstacionē (9), (11).

Suņu cērme (*toxocara canis*) un *kaķu cērme* (*toxocara cati*) izraisa slimību toksokarozi. Tā pieder zoonozēm, ko izraisa helmintu kāpuru migrācija, bet cilvēks nav dabisks saimnieks. Toksokaras kāpuri cilvēka organismā perorāli nokļūst ar cērmju olām un migrē pa organismu, nerasniedzot dzimuma nobriedušu stadiju, izraisa cilvēkam Lava migrants slimību. Kāpuru stadijā var parazitēt cilvēka iekšējos orgānos. Cilvēks invadējas, norijot olas, ar nemazgātiem augļiem un ogām, kā arī ar ūdeni. Slimniekā no nobriedušām cērmju olām tievajās zarnās atbrīvojas kāpuri, kas pēc tam migrējot nonāk citos orgānos. Bērniem vieglas invāzijas gadījumā izteikta eozinofīlija, palielinātas aknas un liesa. Smagas invāzijas gadījumā attīstās nopietnas alerģiskas reakcijas. Slimības smaguma pakāpe atkarīga no norīto olu daudzuma (11).

1.3. Ankilostomatīdas (*ancylostomatidae*)

Ankilostomatīdu dzimtas pārstāvjiem ir labi attīstīta mutes kapsula. Šie helminti parazitē cilvēku tievajās zarnās un divpadsmitpirkstu zarnā. Ankilostomatīdu dzimtā ietilpst *Ancylostoma* un *Necator* ģints. Ar ankilostomidozēm saslimušo cilvēku skaits pasaulē sasniedz apmēram 450 miljonus (11).

Ancylostoma (*Ancylostoma duodenale*) izraisa slimību ankilostomatodozi izplatītas valstīs ar subtropu un tropu klimatu. Lokalizācijas vieta ir cilvēka tievo zarnu augšējā daļa. Mātītes ir 10-13 x 0.6 mm lielas, bet tēviņi 8-10 x 0.4 mm lieli. Pēc apaugļošanās mātītes producē līdz 25000 olu diennaktī. Olas ar fēcēm tiek izvadītas ārējā vidē (11).

Necator (*necator americanus*) sastopams valstīs ar subtropu un tropu klimatu. Lokalizācija cilvēku tievo zarnu augšējā daļā. Pēc apaugļošanās nekatora mātītes producē 6000 – 10000 olu diennaktī. Cilvēku invadēt spējīga forma ir filārijveida kāpuri. Galvenais invadēšanās ceļš ir perkutānais, bet iespējams arī perorālais. Ar nekatorozi slimo galvenokārt lauksaimnieki un ogļračī. Bērniem var būt fiziskās un garīgās attīstības traucējumi (11).

2. Zarnu parazītu saslimšanas pazīmes un diagnostikas metodes

Tradicionāli parazītus nosaka ar fekāliju analīžu palīdzību. Analīžu laikā parazītu klātbūtni var noteikt, ja laborants zem mikroskopa ierauga parazīta oļiņas.

Pazīmes, kas liecina par parazītu klātbūtni mūsu organismā ir šādas:

- 1) **Aizcietējumi.** Piemēram, dažas cērmes savu izmēru dēļ var bloķēt dažādus orgānus.
- 2) **Caureja.** Daudzi parazīti ražo vielu līdzīgu prostaglandīnam, kas provocē šķidru vēdera izeju. Caureja – tas var būt viens no rādītājiem parazītu klātbūtnei organismā.
- 3) **Gāzes un vēdera uzpūšanās.** Iekaisuma process tievajās zarnās izsauc vēdera uzpūšanos un gāzu veidošanos. Ja neattīra zarnas no parazītiem šis process ar dažādu intensitāti var atkārtoties dažu mēnešu vai pat dažu gadu garumā.
- 4) **Zarnu iekaisumi.** Parazīti var kairināt un veidot iekaisuma procesu zarnu sieniņās, kas savukārt izraisa daudz nepatīkamu simptomu un mazina barības vielu, jo sevišķi nepiesātināto taukskābju uzsūkšanās spējas. Rezultātā taukvielas, kurām vajadzētu uzsūkties tievajās zarnās nonāk resnajā zarnā izprovocējot spazmas, aizcietējumus, caureju. Šos taukus var atrast fēču analīzēs un bieži tiek izrakstītas zāles, kas ārstē zarnu iekaisumu, bet neattīra organismu no parazītu piesārņojuma.
- 5) **Alerģijas.** Pēc savas būtības parazīti ir alergēni. Kopā ar ekoloģisko un cita veida piesārņojumu arī parazitārais piesārņojums veicina alerģisko saslimšanu palielināšanos.
- 6) **Sāpes locītavās un muskuļos.** Ir sen zināms, ka parazīti migrē pa mūsu organismu. Kad tas notiek cilvēks jūt sāpes, ko bieži uzskata par artrīta sekām. Muskuļu iekaisumi un sāpes locītavās bieži var būt kā imunitātes atbildes reakcija uz parazītu klātbūtni organismā, kā arī sekas, kuras ir radījuši parazīti traumējot audus.
- 7) **Ādas iekaisumi.** Parazīti var izsaukt papilomas, nātreni, ekzēmu, furunkulus un citus ādas iekaisumus.

8) **Svara problēmas.** Paaugstināts vai pazemināts svars var būt par iemeslu parazitāru klātbūtnei organismā.

Pazemināts svars – zarnu trakta traucējumi, vēdera sāpes, pazemināta apetīte. *Liekais svars* - kā sekas cērmju invāzijai. Trūkstot kuņģa zarnu traktā fermentiem un pienskābām baktērijām pasliktinās pārtikas šķelšanās process un šāda vide ir labvēlīga parazītiem, kā rezultātā organisms piesārņojas arvien vairāk un veidojas liekais svars. Svara pieaugumu veicina arī toksisko vielu iedarbība uz vielmaiņu.

9) **Hronisks nogurums.** Hroniska noguruma simptomi - vājuma sajūta, apātija, depresija, koncentrēšanās spēju samazināšanās, slikta atmiņa u.c. Nepietiekamas barības vielas izsauc fizisko, smadzeņu darbības un emocionālo problēmu rašanos. Pat pie ļoti labas pārtikas lietošanas: olbaltumvielas, taukvielas, vitamīni un minerālvielas sakarā ar sliktām uzsūkšanās spējām organismā neuzsūcās. Un to pastiprina pastāvīga organisma saindēšanās ar parazītiem un to toksīniem. Visi parazīti apēd pašu labāko sevišķi A un B₁₂ vitamīnus

10) **Imunitātes traucējumi.** Parazīti novājina imūno sistēmu, samazinot imunoglobulīna aizsargspējas un izprovocējot alerģiskās reakcijas. Tādā veidā tiek atvērta ceļš dažādu infekciju iekļūšanai organismā un kuņģa zarnu traktā veidojas disbakterioze. Parazītu atstātās pēdas var būt par iemeslu biežai slimīšanai.

11) **Onkoloģiskās slimības.** Hroniska organisma indēšana, novājināta imūnā sistēma, tieša traumējoša iedarbība uz šūnām un orgāniem, ilgstoši iekaisumi un barības vielu nepietiekamība organismā – tas ir pilnīgi pietiekami, lai izprovocētu audzēju veidošanos.

12) **Elpošanas ceļu iekaisums.** Daudzi parazīti migrē pa mūsu organismu, ieskaitot arī elpošanas ceļus. Klepus, paaugstināta temperatūra, gļotu izdalīšanās, iesnas, sinusīts ir pilnīgi reāli simptomi, kas var liecināt par parazitāru klātesamību mūsu organismā.

13) **Miega traucējumi.** Cilvēks naktī ceļas lai ēstu, parādās nervozitāte un uzbudinājums, jo šūnas ir badā un tiek indētas ar parazitāru izdalītām toksiskām vielām.

14) **Anēmija.** Daudzi parazīti ēd asins šūnas, piemēram, viena askarīda diennaktī apēd 35 - 40 ml asiņu.

15) **Zobu griešana.** Īpaši to var novērot maziem bērniem. Bērni ir kaprīzi, hiperaktīvi vai otrādi. Ātri nogurst. Raudulīgi ar bālu ādu (12).

16) **Nieze ģenitāliju rajonā** meitenēm (13.).

Visbiežāk bērniem konstatējamās parazitārās saslimšanas ir spalīši. Tos iespējams bērnudārza bērniem iegūt smilšu kastēs, baseinos, publiskajos rotaļu laukumos u.c. vietās.

Māsas loma būtu informēt par pazīmēm, kādas raksturīgas pie zarnu parazītu slimībām. Vecāku loma vispirms būtu pamanīt šīs pazīmes, pēc kādas no pazīmju ievērošanas konsultēties ar medicīnisko personālu. Tam būtu jānozīmē gan nepieciešamās analīzes, lai konstatētu un apstiprinātu saslimšanas faktu, gan medikamentozā ārstēšana, jāizskaidro lietošana, biežums, blaknes un nepieciešamību veikt atkārtotas analīzes.

3. Profilakse

Lai izvairītos no parazītu iemājošanas organismā, nepieciešams veikt virkni profilaktiskus pasākumus:

- 1) Uzturā jālieto termiski apstrādāti gaļas produkti;
- 2) Jāmazgā regulāri rokas, īpaši pirms ēdienreizēm un pēc tualetes apmeklējumiem;
- 3) Pirms ēšanas noteikti rūpīgi jānomazgā dārzeņi un augļi;
- 4) Ja ir kaut nelielas aizdomas par parazītu parādīšanos, vecākiem nevajag vilcināties – labāk laikus doties pie ģimenes ārsta un veikt nepieciešamās pārbaudes;
- 5) Regulāri veikt mājdzīvnieku attārpošanu;
- 6) Jāuzmanās, ļaujot bērniem rotaļāties smilšu kastēs – tās bieži vien kā savu tualeti izmanto klaiņojoši suņi un kaķi.
- 7) Atrodies publiskās vietās – rotaļu laukumi, baseini, lielveikali, vairākkārtīgi atkārtot roku mazgāšanu;
- 8) Ceļojot ievērot higiēnas normas;
- 9) Ierobežot nevārīta ūdens lietošanu;
- 10) Regulāri jākopj, jānogriež nagi. Nagi, tāpat kā dvieļi, ir starpnieki infekcijas pārnesšanai no viena organisma uz citu (14).
- 11) Pamatīgi jāizmazgā visas drēbes un gultas veļu, bieži to mainot (15).

Pamatprofilakse askarīdu invāzijas novēršanai ir apdzīvotu vietu un augsnes piesārņojuma sanitārā uzraudzība. Ļoti svarīga ir personiskā higiēnas ievērošana – roku mazgāšana pēc tualetes, uzturā lietot tīri nomazgātus dārzeņus un augļus.

Difilobotriozes gadījumos svarīga ir ūdenstilpju aizsardzībai no piesārņojuma ar fekālijām. Ehinokozes un alveokozes profilaksē ir informēt cilvēkus par lauksaimniecības un meža dzīvnieku, kā arī suņu inficētību. Svarīgi konstatēt saslimšanu agrīni (16), (17).

Enterobiozes gadījumos specifiskas imūnprofilakses nav. Svarīga ir personīgās higiēnas pasākumu ievērošana, tīrības uzturēšana dzīvojamās telpās. Bērnu kolektīvos, kur tiek atklāti vairāk kā 20% invadēto, nepieciešams veikt visu bērnu ārstēšanu divas reizes ar 14-21 dienu starplaiku, lietojot prethelminu preparātus (16), (17).

Toksokozes gadījumos nepieciešams veikt plānveida dzīvnieku dehelmintizāciju, kā arī jāiznīcina tarakāni, kas ir toksokāru mehāniski pārnēsātāji (16).

Konstatējot iepriekš minēto parazītu klātbūtni, ārsti parasti rekomendē medikamentozo terapiju, pēc kuras, lai pārbaudītu, vai parazīti izskausti, atkārtoti jānodod fēces un jāpaņem

iztriepe no taisnās zarnas. Pret spalīšiem dod pirvīnija devu ar divu nedēļu starpību, cērmju gadījumā – pirantelu vai mebendazolu, ja ir lentenis – niklozamīdu. Ārstēšanu veic pēc precīzas shēmas, lai nepieļautu slimības atkārtošanos (13). Vēl, lai atbrīvotos no spalīšiem lieto arī preparātu Allium/Cuprum sulfuricum compasitum 3X dienā pa 5-10 pilieniem, ko izšķīdina ūdenī (14). Pirms gulētiešanas uzvelciet cieši piegulošas biksītes, lai bērns pa miegam nevarētu kasīties.

Cērmes ārstē ar medikamentiem, vienlaikus var dot arī caurejas līdzekli, lai cērmes ātri izdalītos ar izkārnījumiem (18). Pret niezi tūpļa apvidū palīdz kliņģerīšu eļļa vai burvju lazdas ziede (13).

Tautas medicīnā pret tārpiem lieto mežlokus kopā ar medikamentozo terapiju. Bērniem jālieto balastvielām bagāti pārtikas produkti: pilngraudu maize, pākšaugi, dārzeņi, augļi – lai būtu regulāra vēdera izeja un atmirušie parazīti ātrāk izvadītos no zarnām jāuzņem daudz šķidruma (13).

Vecākiem jāņem vērā: ja bērns ar šo problēmu saskāries vienreiz, tas pēc dažām dienām var notikt atkal.

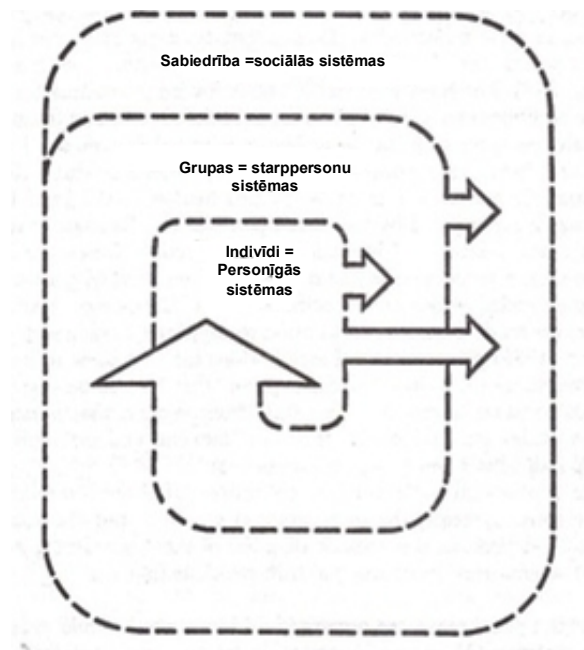
Profilakses ievērošanā tieši vecākiem ir vislielākā loma pirmsskolas vecuma bērnu pasargāšanā no zarnu parazītu saslimšanām. Lai viņi spētu to nodrošināt kvalitatīvi, ir jābūt pamatzināšanām, kur iespējams saskarties ar zarnu parazītiem, kuras ir lielākās riska zonas. Vislabākais veids, kā vecākiem iegūt informāciju par zarnu parazītiem būtu ģimenes ārsta prakses, kurās vajadzētu būt gan brošūrām, gan arī vizuāliem uzskates materiāliem. Vēl būtiski no vecāku puses būtu izskaidrot gan higiēnas jautājumus, gan arī to, cik būtiski ievērot nagu tīrību, roku tīrību, termiski apstrādātas pārtikas lietošanu utml. Vecākiem būtu arī ar savu piemēru jārāda labā prakse. Bērnodārzos - bērna saslimšanas gadījumā sekot, lai tiktu informēti pārējie vecāki. Ārstēšana ir efektīva tikai tādā gadījumā, ja vienlaikus tiek ārstēts viss kolektīvs (19).

4. Māszinību teorija

Šajā nodaļā autore apskatīs I. Kingas „Konceptuālās sistēmas teoriju” mērķu sasniegšanai un darījumu veikšanai. Zarnu parazitū saslīmšanu ārstēšanā būtiska loma ir dažādu līmeņu mijiedarbībai – medicīnas personāla –vecāku, vecāku bērnu utt.

4.1. Imodženes Kingas teorija

Kingas (King) māszinības teorija apraksta dinamiskas, starppersonu attiecības, kurās cilvēks aug un attīstās, lai sasniegtu noteiktus dzīves mērķus. Šo teoriju var saukt par dinamiskās integrācijas sistēmu. (skat.1.1. attēlu). Tajā tiek sasaistīti dažādu līmeņu savstarpējās mijiedarbības - ar uztveri, dažādu darījumu kopumu, sevi, dažādām lomām, stresu, izaugsmi, attīstību, vietu un laiku konkrētu mērķu sasniegšanā. Viņas teorija risina medicīnas māsas – klienta saistības, ar kurām katrs indivīds sniedz personīgo izpratni par sevi, lomu un personīgo līmeņa izaugsmi un attīstību (20).

1.1.att. Dinamiskā integrācijas sistēma (20)

Šī teorija rāda trīs veida atvērtās sistēmas ietvaru. Galvenā funkcija ir indivīdu savstarpējā mijiedarbība. Resursi ietver gan cilvēkus – veselības aprūpes profesionāļus un viņu klientus, gan naudu, preces un pakalpojumus, kas nepieciešami, lai veiktu konkrētas darbības. Lēmumu

pieņemšana notiek, ja izvēle tiek veikta resursu izmantošanas sadalē, lai atbalstītu un sasniegtu sistēmas mērķus (20).

Personīgās sistēmas

Katrs indivīds ir personīgā sistēma. **Personīgais Es.** Indivīda domas un jūtas veido individuālo izpratni par savu eksistenci, priekšstatu par to kas un kāds viņš ir jeb personīgo Es. Tas sevī ietver sistēmas attiecībā uz idejām, attieksmēm, vērtībām un saistībām. Personīgais Es ir kopējā subjektīvā vide. Tas ir atšķirīgs fokuss uz pieredzi un nozīmi. Personīgais Es ir cilvēka iekšējā pasaule, kas atšķiras no ārējās pasaules, kura ir saistīta ar citiem indivīdiem un lietām (20).

Izaugsme un attīstība. Tas ir indivīda nepārtraukts process, kas norisinās visu mūžu, caur kuru tiek sasniegts konkrēts potenciāls, lai aktualizētu sevi.

Ķermenis. Veids, kādā indivīds uztver savu ķermeni, kā arī citu indivīdu reakciju uz konkrētās personas vizuālo izskatu. **Telpa.** Teritorija, kas vērsta dažādos virzienos, gan fiziskā telpa un vieta, gan arī indivīda uzvedība tajā. **Laiks.** Noteikts ilgums starp vienu unikālu personīgās pieredzes notikumu uz citu. Tā ir attiecība starp vienu pasākumu un citu (21).

Mācīšanās. Kinga mācīšanos ir iekļāvusi pie personīgās sistēmas, bet sīkāk nav to aprakstījusi. Zarnu parazītu saslimšanas profilaksei būtiska loma ir katrai personai jeb indivīdam. Augot un attīstoties bērns pamazām iepazīstas ar savu ķermeni, telpu un laiku sev apkārt. Tas viss ir mācīšanās un prasmju apguves process. Indivīda attīstībā, izpratnes veicināšanā būtiska loma ir vecākiem. Jau no mazotnes ir jāiepazīst ķermenis, tā higiēna un vecākiem ir jābūt kā paraugiem (22).

Starppersonu sistēma

Tā veidojas vairāku cilvēku savstarpējā mijiedarbībā. Diviem iedarbojoties veidojas pāris, trīs veido triādi un sākot no četri, sāk veidoties mazākas vai lielākas grupas. Palielinoties indivīdu skaitam palielinās saskarsme un pieaug mijiedarbību sarežģītība (20).

Mijiedarbība. Tā tiek definēta kā novērojama uzvedība starp diviem vai vairākiem indivīdiem klātienē. Būtiska mijiedarbība zarnu parazītu saslimšanas gadījumā un profilakses veicināšanā ir starp medicīnas personālu, vecākiem, bērniem, bērnudārzu pedagogiem un citām grupām.

Komunikācija. Process, kurā informācija tiek sniegta no vienas personas uz otru vai nu tiešā veidā aci – pret- aci tikšanās laikā, vai caur televīziju, internetu, telefonu un ar rakstīto vārdu netiešā veidā. Komunikācijai sabiedrībā par zarnu parazītu saslimšanām, pēc

autores domām, būtu jābūt regulārai, pieejamai, viegli uztveramai un saprotama dažādos līmeņos, sākot jau no pirmsskolas vecuma bērniem.

Darbības. Procesu mijiedarbība, kuras laikā cilvēks sazinās apkārtējā vidē, lai sasniegtu konkrētus mērķus, kurus kāds novērtē. Mērķi vērsti uz cilvēka uzvedību un izturēšanos. Zarnu parazītu saslimšanu gadījumos vislielākā procesu darbības ir primārā ārstēšana, ko arī vecāki var veikt, piemēram, iegādājot bezrecepšu medikamentus aptiekās, profilakse un regulāras pārbaudes u.c. kontroles mehānismi. **Lomas.** Dažādās situācijās cilvēks var būt gan informācijas devējs, gan arī ņēmējs. Lomas var būt gan starp vairākiem cilvēkiem ar atšķirīgām lomām, gan atkarīgas no konkrētās sociālas, kompleksas un daudzveidīgas situācijas. **Stress.** Dinamisks stāvoklis, kurā cilvēks iedarbojas ar apkārtējo vidi, lai saglabātu līdzsvaru izaugsmei, attīstībai un darbībai. Tas ietver enerģijas un informācijas apmaiņu starp personu un vidi, iekļaujot regulēšanas un kontroles faktoros. Stresa faktoru šādu saslimšanu gadījumos var būt dažādos līmeņos, pirmkārt, vecāku uztvere saistībā pret zarnu parazītiem, to nodošana vai pārnese uz bērniem, kā arī bērnu reakcijas saslimšanu gadījumos.

Spējas. Spēja izmantot resursus, lai sasniegtu organizācijas mērķus. Tā ir spēja ietekmēt vienu vai vairākas personas dažādās dzīves situācijās. Sociālais spēks, kas organizē un uztur sabiedrību. Spēja izmantot un mobilizēt resursus, lai sasniegtu mērķus.

Statuss. Individīda stāvoklis grupā, organizācijā, viņa ietekmes loma un nozīmīgums. Statusu nosaka privilēģijas, pienākumus un saistības.

Lēmumu pieņemšana. Dinamisks un sistemātisks process, kas vērsts uz jautājumu izvirzīšanu un mērķu sasniegšanu gan individuāli, gan grupā. Izvēle var būt arī alternatīva.

Kontrole. Kinga ir iekļāvusi kontroli kā sabiedrības subkonceptiju, bet detalizēti nav aprakstījusi (20).

Mijiedarbības loma par zarnu parazītu saslimšanu profilaksi jānotiek dažādos līmeņos – ģimenē, starp medicīnas personālu, bērnu dārzā u.c.. Komunikācijai jābūt gan vecākiem ar bērniem, audzinātājiem ar bērniem un vecākiem, gan medicīnas personālam ar vecākiem un bērniem. Pirmsskolas vecuma posmā lēmumu pieņemšana bieži atrodas vecāku rokās. Viņiem būtu jākontrolē, ko bērns ēd, vai mazgā rokas, augļus, kādā vidē dzīvo un ar ko bērni kontaktējas utml. Pēc šīs teorijas aprūpe ir procesi, darbības, reakcijas, un mijiedarbības, ar kuru medmāsa un pacienti savstarpēji dalās ar informāciju. Informācijai par zarnu parazītu saslimšanām jābūt izskaidrotām vienkāršotā valodā. Medmāsa un pacients vēlas sasniegt konkrētus mērķus, šajā gadījumā veikt profilaktiskus pasākumus zarnu parazītu risku saslimšanas gadījumu mazināšanai, atrisināt problēmas. Ja, piemēram, ir konstatēta kāda no

saslimšanas formām, kopīgi izpētīt līdzekļus un veidus, lai sasniegtu mērķus – samazinātu zarnu parazītu saslimšanas. Pēc teorijas veselība ir dinamiska dzīves pieredze cilvēkam, kas nozīmē nepārtrauktu pielāgošanos dažādās vidēs, izmantojot optimāli sev pieejamos resursus, lai ikdienas dzīve būtu kvalitatīva. Ir jānotiek secīgām darbībām jeb nosacījumiem, tai skaitā gan garīgi, gan fiziski, lai spētu izprast šo saslimšanu ietekmi uz katru indivīdu.

5. Pētniecības daļa

5.1. Pētījuma metodoloģija

Pētījums tika uzsākts izvirzot mērķi: noskaidrot pirmsskolas vecuma bērnu vecāku lomu zarnu parazītu saslimšanu mazināšanā, profilaksē un ārstēšanā.

Pētījums tika veikts izmantojot kvantitatīvo pētniecības metodi ar instrumentu anketēšana. Anketēšanai tika izstrādāta un adaptēta strukturētā anketa ar strukturētiem jaukta tipa jautājumiem ar atbilžu variantiem. Aptaujas anketa sastāvēja no 20 jautājumiem. Anketa tika nosacīti iedalīta 3 daļās:

- 1) demogrāfiska bloka 4 jautājumi par pacienta vecumu, dzimumu, izglītību un nodarbošanos;
- 2) izpratnes jautājumi par parazītiem – kas tie ir, kā iespējams inficēties; kādas ir inficēšanās pazīmes;
- 3) personīgās pieredzes jautājumi (31), (32), (33).

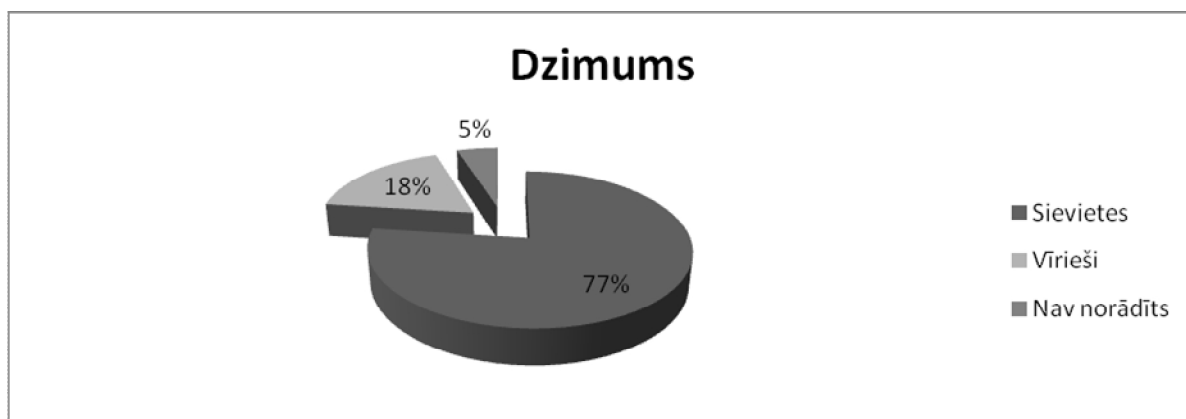
Anketa aplūkojama pielikumā Nr. 1. Izstrādājot bakalaura darbu. Aptauja notika divu Rīgas ģimenes ārstu praksēs – Dz. Rostokas un I. Jekševicas - laika posmā no 03.04 2014. - 15.05.2014. Aptaujā piedalījās pacientu vecāki, kas apmeklēja ģimenes ārstu prakses. Kopumā tika izplatītas 120 aptaujas anketas, no kurām aizpildītas 83 % (100), no tām visas bija derīgas.

Turpmākajā darba daļā autore sīkāk apskatīs pētījuma metodoloģiju, norisi un rezultātus.

5.1. Pētniecības rezultāti un to interpretācija

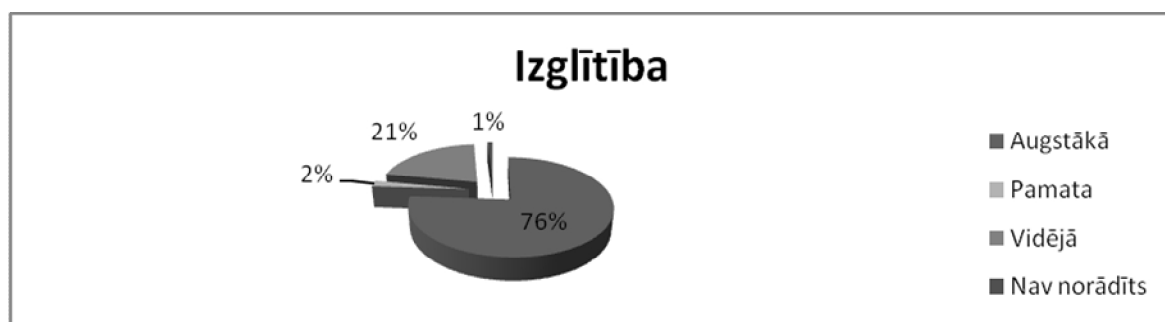
Respondentu kopas demogrāfiskais raksturojums:

1. **Dzimums:** 77% anketu aizpildīja sievietes, 18% vīrieši un 5% nebija norādījuši savu dzimumu (skat. 5.1.att.).

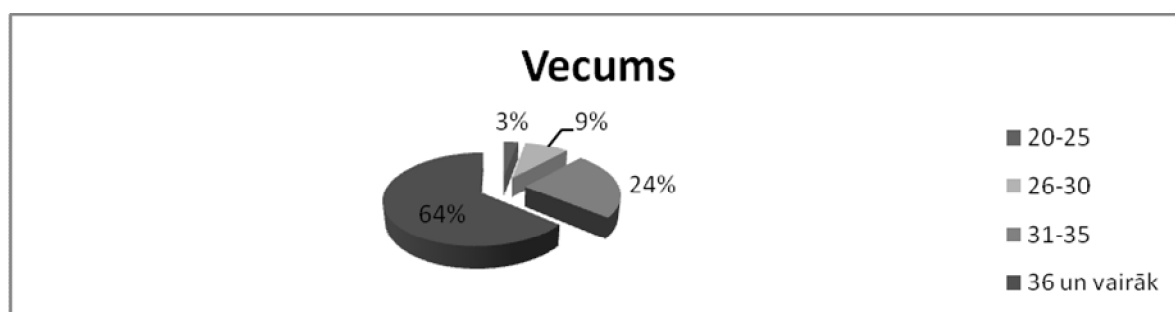
5.1. att. Respondentu dzimums

2. Izglītība: pēc respondentu izglītības līmeņa aptaujā piedalījušies respondentu pārstāvji no visām izglītības grupām (skat. 5.2.. Att.). Divām trešdaļām respondentu ir augstākā un vidējā izglītība, no tiem 4% vidējā un 12% augstākā izglītība vīriešiem.

5.2. att. Respondentu izglītība

Vecums: piedalījās dažāda vecuma vecāki un to sadalījums aplūkojams zemāk norādītajā attēlā. Līdz ar to pētījumā rezultāti attiecināmi kā ticami un pieņemami. Vislielāko vecuma grupu ieņem vecāki vecumā no 36 un vairāk gadiem (64%), pēc tam seko vecuma grupa no 31-35 gadiem (24%), 9% ir vecumā no 20-25 gadiem un 3% nebija norādījuši savu vecumu. Aplūkojot vecumu grupas pēc dzimumiem, abi dzimumi tiek pārstāvēti visās vecuma grupās.

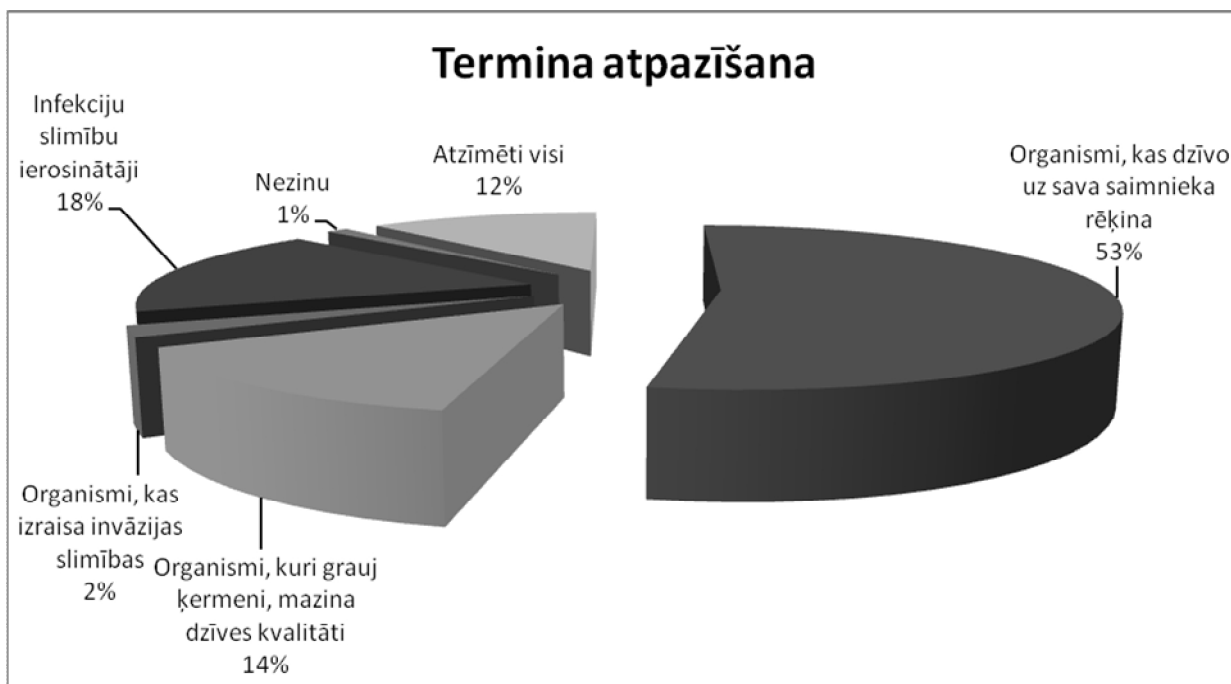

5.3. att. Respondentu vecums

84% no visiem respondentiem strādā, 14% nestrādā, tai skaitā dzīvo mājās ar pirmsskolas vecuma bērniem, 2 % nebija norādījuši savu nodarbošanās veidu.

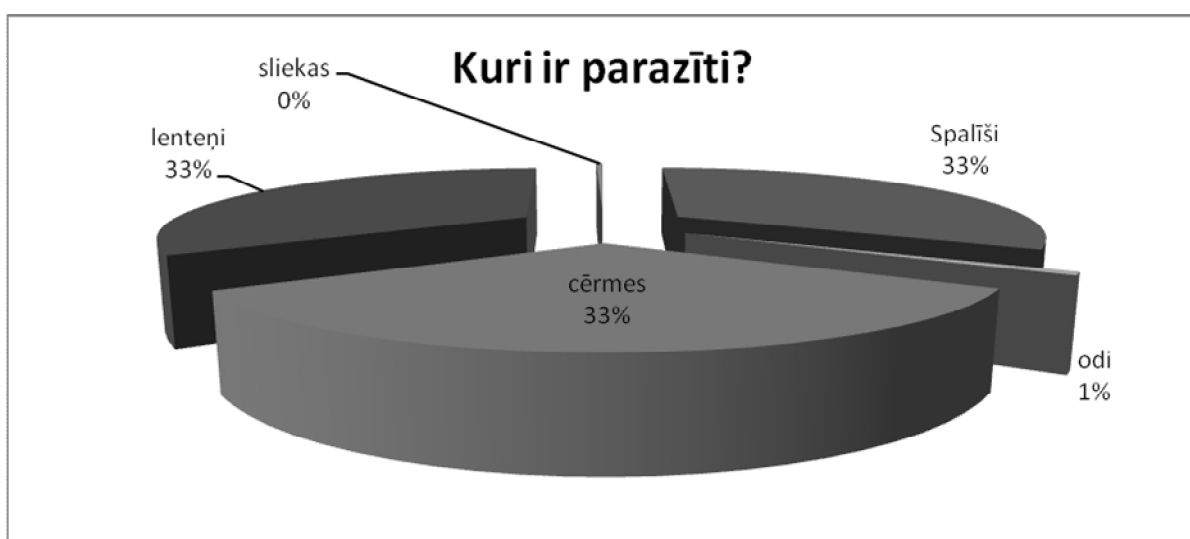
Pēc skaidrojošās vārdnīcas termins parazīti ir „Organismi, kas dzīvo uz cilvēku, dzīvnieku, augu organismu virsmas vai šo organismu šūnās, audos, iekšējos orgānos, izmantojot to barības vielas.” (23) Uz autores uzdoto jautājumu, vai zināt, ko nozīmē termins parazīti (5.4. att.), respondenti ir norādījuši sekojošas atbildes: 49% norādījuši, ka tie ir organismi, kas dzīvo uz saimnieka rēķina, 16%, ka tie ir infekcijas slimību ierosinātāji, un 12% organismi, kas grauj ķermeni. Viens respondents atsevišķi norādījis atbildi nezinu.

Jāsecina, ka daļa atzīmējusi tikai vienu variantu, lai gan parazīti ir gan organismi, kas dzīvo uz sava saimnieka rēķina, gan organismi, kas grauļ ķermeni un mazina dzīves kvalitāti, kā arī ir infekciju slimību ierosinātāji. Pēc autore domām, nepieciešams būtu vairāk Latvijas sabiedrībā, īpaši pirmsskolas vecuma bērniem populārzinātniskā formā skaidrot gan terminu parazīti, gan kas tie ir, kur tie sastopami un kādas saslimšanas ir iespējamās.

5.4. att. Kas ir termins parazīti

Uz jautājumu, kuri, no nosauktajiem ir zarnu parazīti, lielākā daļa respondentu norādījuši visus autore pieminētos populārākos zarnu parazītus: lenteņus 92%, cērmes 91% un spalīšus 90%. Jāpiemin, ka divi procenti respondentu pie parazītiem pieskaitījuši odus un 1% sliēkas.

5.5.att. Kuri no nosauktajiem ir parazitāri

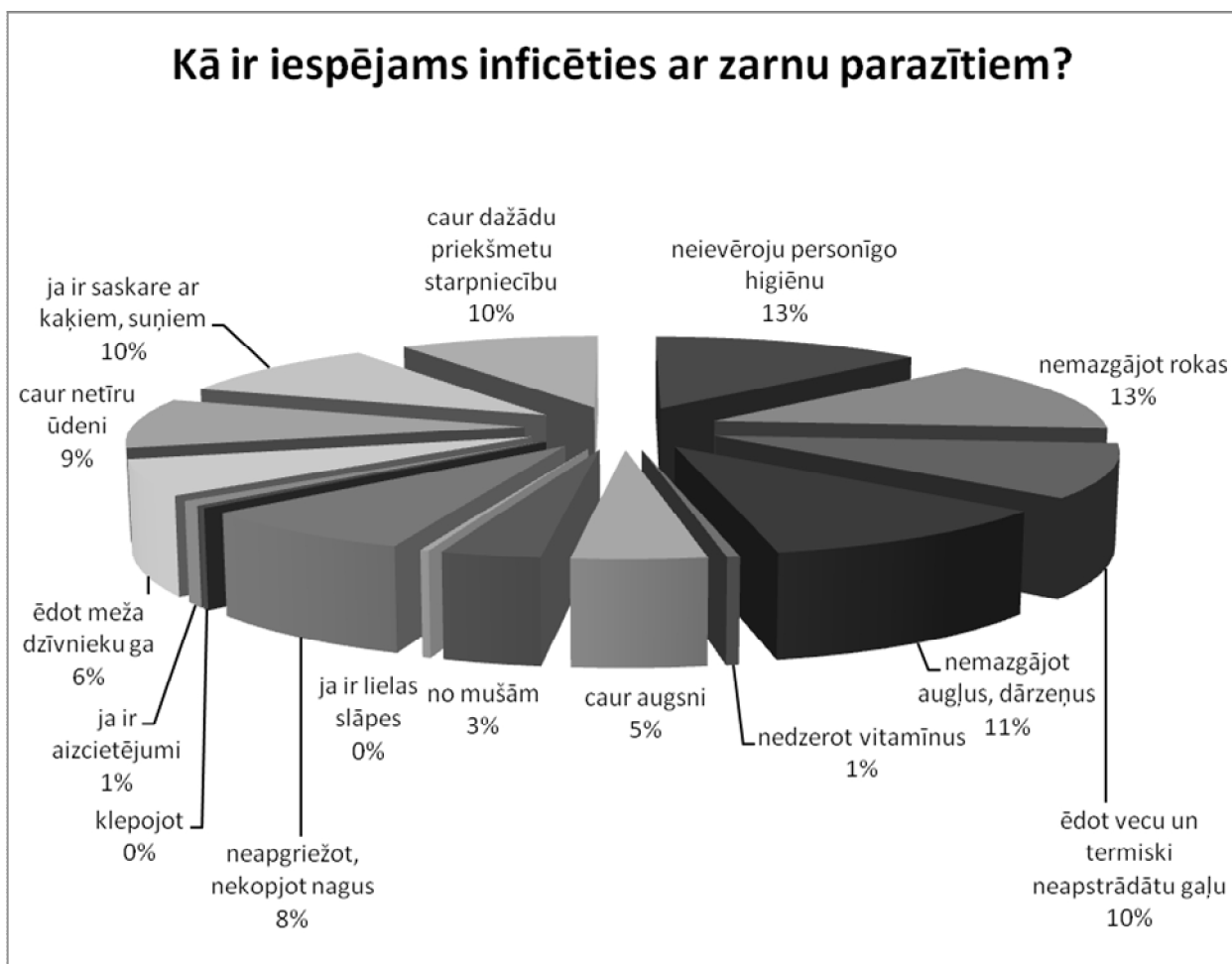
Viens no autores uzdotajiem jautājumiem bija ar mērķi noskaidrot, vai pirmsskolas vecuma bērnu vecāki ir bijuši lietas kursā par savu bērnu saslimšanām ar zarnu parazitāriem. (5.6.att.). Vairāk kā puse respondentu norādījuši, ka nav bijušas (60%), 24. % norādījuši, ka saslimšana ir tikusi konstatēta. Salīdzinoši liels respondentu skaitam – 13% nav bijusi informācija par to. No 18% vīriešu kārtas respondentiem, 12% un gandrīz visi respondenti ar vidējo izglītību norādījuši, ka nav bijusi šāda veida saslimšanu, kas, pēc autores domām varētu būt arī tīri nezināšanas iemesls.

5.6.att. Vai ir bijusi zarnu parazitāru saslimšana

Izvērstāks jautājums, kurā var saprast, vai vecākiem ir pietiekamas zināšanas par veidiem kā iespējams inficēties ar zarnu parazitāriem ir 8. jautājums. Daļa respondentu bija norādījuši tikai vienu atbilžu variantu vai atbildi nezinu (6%). Visvairāk kā iespējamo inficēšanos veidu norādījuši personīgo higiēnu (87%), roku nemazgāšanu (89%) un arī caur dažādu priekšmetu starpniecību (64%), kas arī bieži vien ir tieši pirmsskolas vecuma bērnu ātrākais inficēšanās veids. Nākamā grupa saistīta ar pārtikas produktiem un to kvalitāti – augļu, dārzeņu nemazgāšanu (72%) un ēdot vecu un termiski neapstrādātu gaļu (65%). Respondentiem ir zināšanas, ka arī mājdzīvnieki var būt zarnu parazitāru pārnēsātāji (68%). 61% aptaujāto ir pārliecināti, ka zarnu parazitārus iespējams iegūt arī lietojot netīru dzeramo ūdeni. Salīdzinoši maz jeb mazāk kā pusei respondentu ir zināšanas, ka inficēties var arī caur augsni tikai 31% un ēdot meža dzīvnieku gaļu (43%), kas varētu būt saistīts ar meža gaļas pieejamību. Mazliet

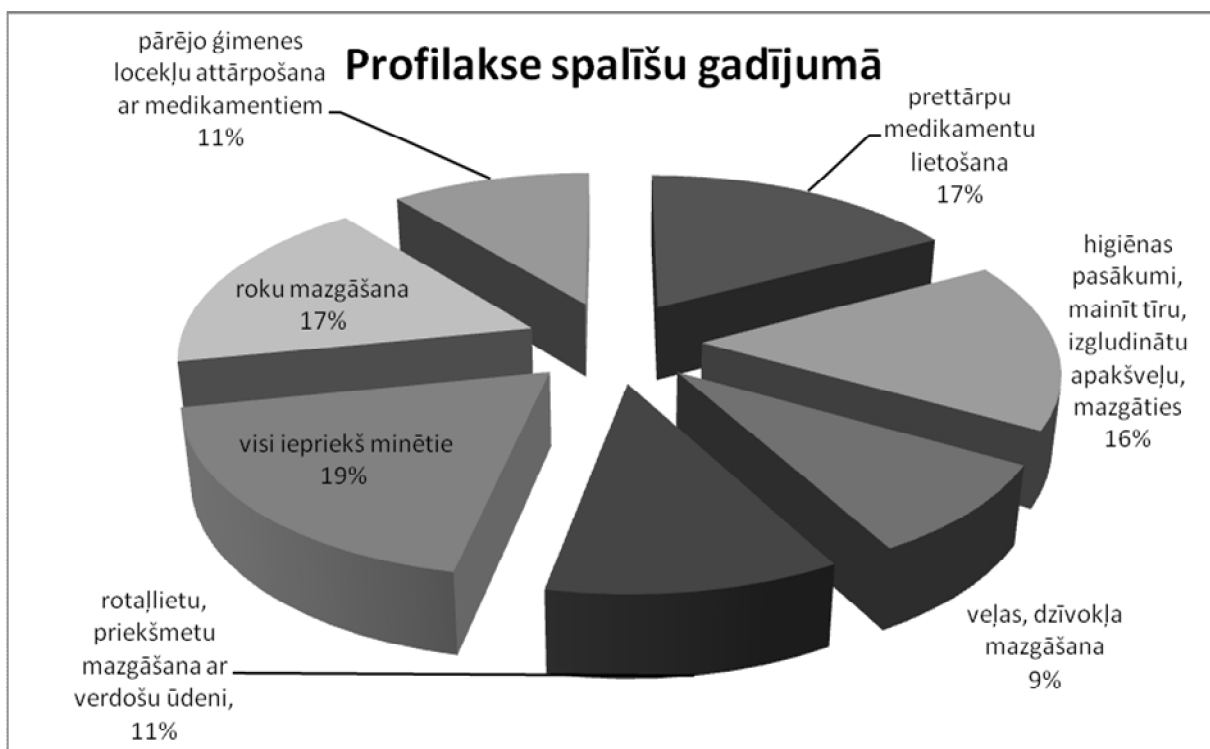
vairāk kā puse ir norādījusi par nagu nekopšanu. Neliels respondentu skaits ir pieminējis arī tādus atbilžu variantus kā nedzerot vitamīnus, ja ir lielas slāpes, klepojot un ja ir aizcietējumi.

5.7.att. Inficēšanās iespējas ar zarnu parazītiem

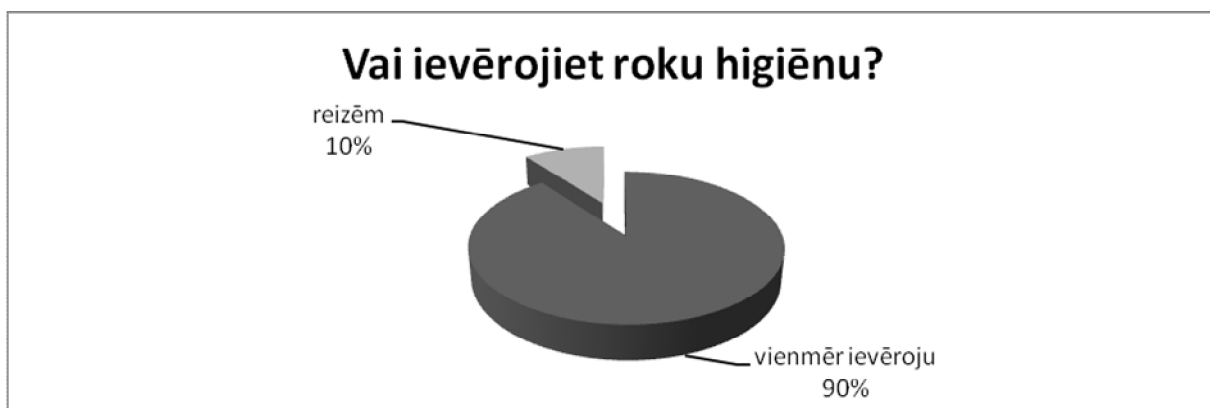
Nākamajā jautājumā (skat. 5.8. att.) autore deva 21 pazīmi, kas liecina par kādu no zarnu parazītu saslimšanām. Visas norādījuši 15% respondentu. Visatpazīstamākā ir spalīšu pazīme jeb nieze ap anālo atveri. Tai seko sāpes vēderā (66%) un novājēšana (51%). Vismazāk par šo saslimšanas pazīmēm tiek uzskatītas izsitumi un ekzēma (5%), sauss, kairinošs klepus (9%) un anēmija (9%). Maz respondentu ar šādām saslimšanām saista, izteiktu kāri pēc saldumiem (11%), Centrālās nervu sistēmas traucējumus (10%), galvassāpes (12%), bezmiegu (10%) un aizcietējumus (10%). Aptuveni 1/3 respondentu pieņem, ka zarnu parazītu saslimšanas pazīmes ir arī zarnu disbakterioze (35%), bālums (28%) un slikta dūša (35%). Tikai 1/5 daļa atpazīst un sasaista paaugstinātu temperatūru (23%), imunitātes traucējumus (23%), uzbudinātību un nemieru (20%) ar zarnu parazītiem. Šajā jautājumā nav izteiktas atšķirības starp abu dzimumu atbilžu variantiem. Apkopotie rezultāti ļauj secināt, ka

Uz jautājumu, varētu būt profilakse spalīšu saslimšanas gadījumā, neparādās vienādi atbilžu varianti, tiek atzīmēti līdzīgās proporcijās visi autores pieminētie varianti. Kā iespējamus pilnīgi visus atzīmētos variantus atzīmējuši 19% respondentu (skat. 5.10. attēlu). Autori pārsteidz tas, ka tikai 17 % piemin prettārpu medikamentu lietošanu un 11%, kad jāattārpo pārējie ģimenes locekļi. Tas liecina gan par respondentu nelielo pieredzi praksē, gan arī par neinformētību kā rīkoties šādos gadījumos. Autore bija gaidījusi lielāku atbilžu variantu skaitu pie „visi iepriekš minētie” varianti.

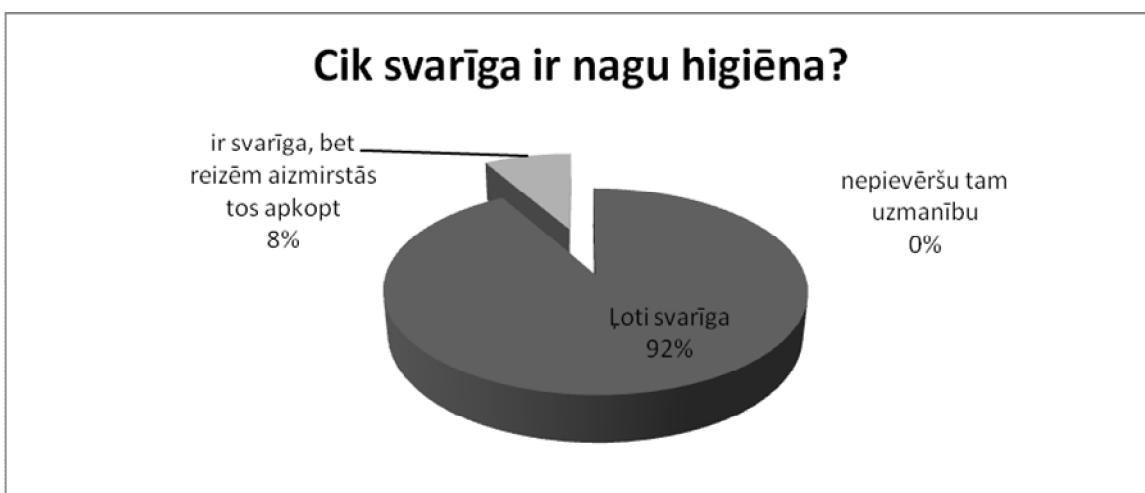
5.10.att. Profilakse spalīšu saslimšanas gadījumā

Uz jautājumu, vai ievērojat roku higiēnu, 90 % atbildējuši apstiprinoši un 10% reizēm, tas liecina, ka vecāki var būt labs piemērs saviem bērniem, kā pareizi vajadzētu darīt pirms un pēc ēšanas, tualetes apmeklējumiem, dārza darbiem utml.

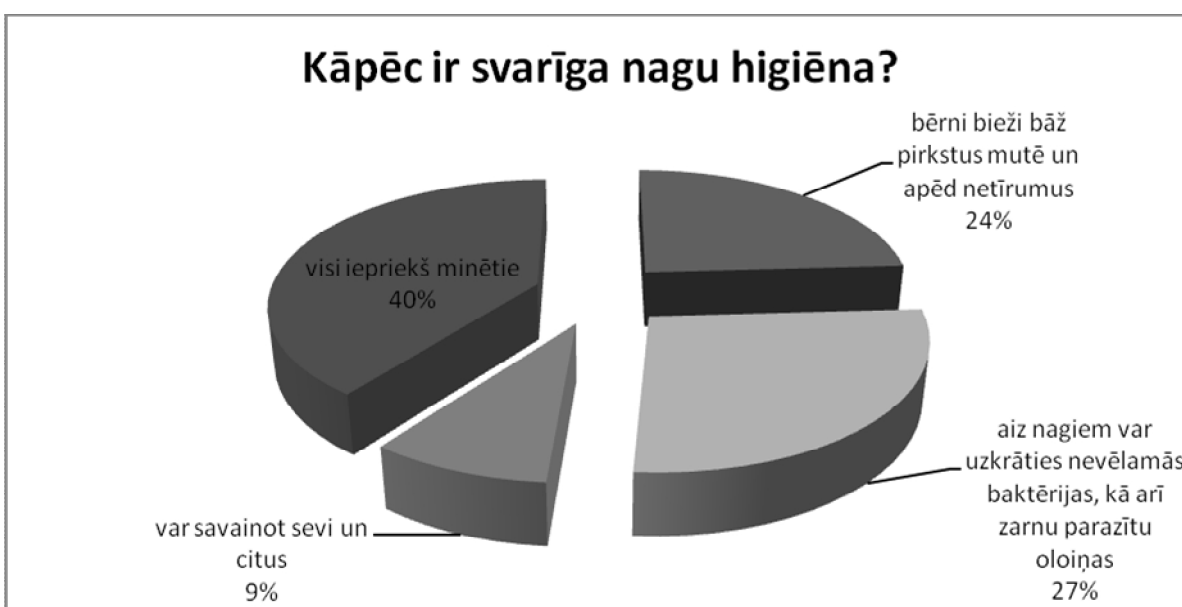
5.11.att. Vai respondenti ievēro roku higiēnu

Svarīga ir nagu kopšana zarnu parazītu saslimšanas profilaksei, to norāda arī 92% respondenti un 8% to ievēro reizēm (5.12. attēls). Neviens nav norādījis, ka tam nepievērš uzmanību.

5.12.att. Nagu higiēnas nozīme

Bērnu veselības, drošības nolūkos ir svarīgi kopt regulāri nagus. Uz jautājumu, kāpēc svarīga ir nagu higiēna, 40% respondenti ir norādījuši pilnīgi visus atbilžu variantus. Vairāk kā 1/5 daļa norādījusi tos iemeslus, ka aiz nagiem var uzkrāties baktērijas un zarnu parazītu oļiņas (27%) un bērni var apēst netīrumus (24%). Neliels skaits norādījis uz to, ka bērni var savainot sevi un citus.

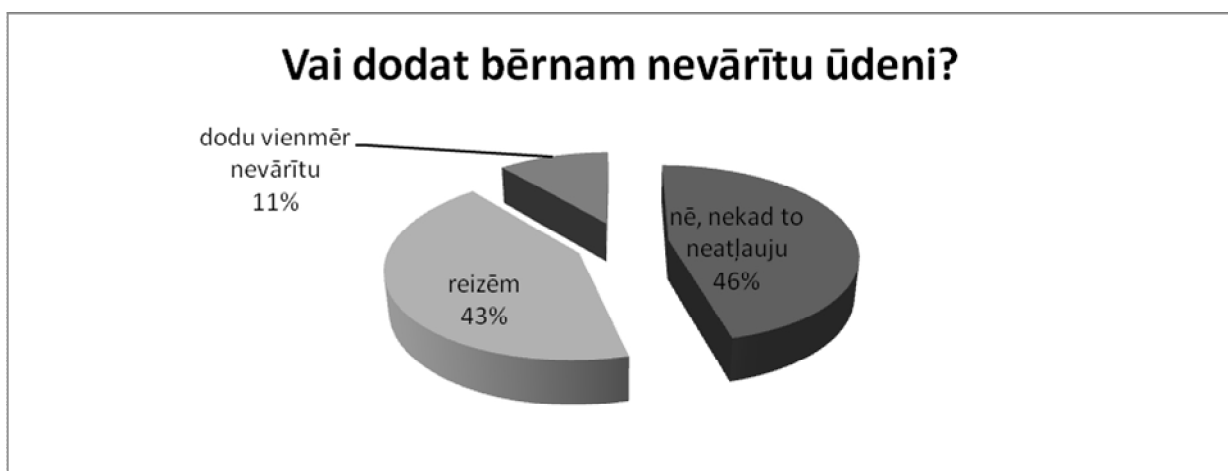
5.13.att. Kāpēc bērniem svarīga ir nagu higiēna

Tikpat būtiska kā nagu kopšana, svarīga ir ikdienā lietojamo augļu un dārzeņu mazgāšana. 86% respondentu to dara vienmēr, 14% uzskata, ka ir svarīga, bet ne vienmēr to ievēro. (skat. 5.14.att.).

5.14.att. Augļu un dārzeņu mazgāšanas svarīgums

Uz jautājumu, vai dodat bērnam dzert nevārītu ūdeni 43% atbildēja reizēm un 11% dod vienmēr. 46% respondentu to neatļauj nekad. Šajā jautājumā parādījās arī vairāki citi varianti kā dod nevārītu ūdeni, bet filtrētu, vai arī mājās ir attīrīšanas iekārta, kā arī, ka nebaidās no pilsētas krāna ūdens, bet gan no citiem ūdeņiem.

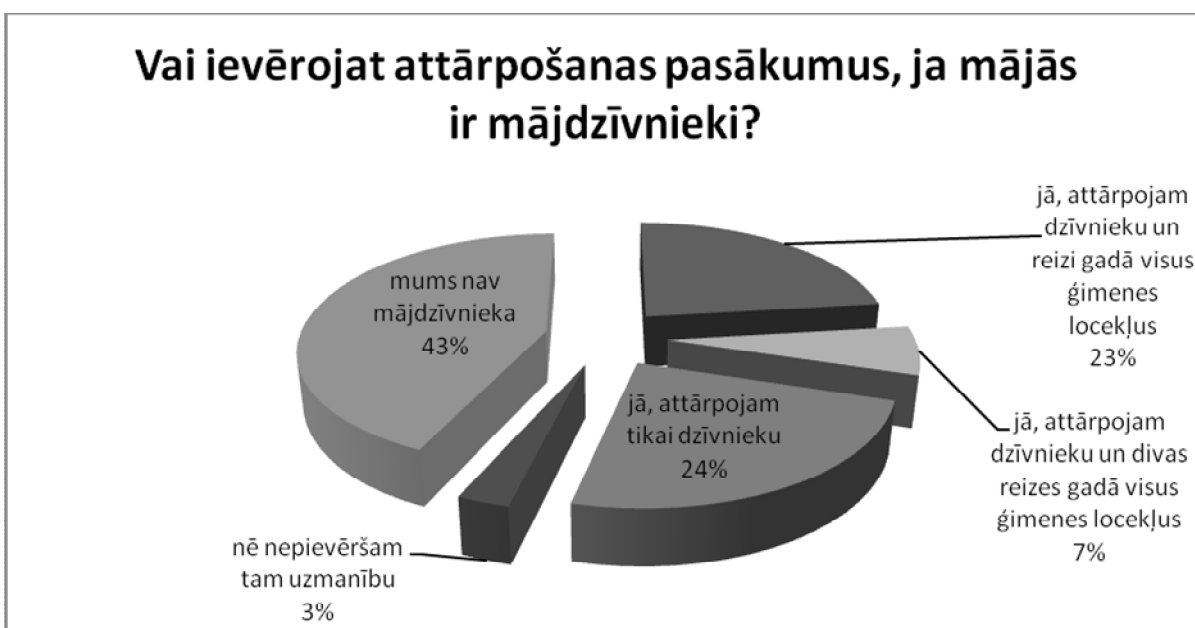
5.15. att. Vai dodat bērnam nevārītu ūdeni

87% respondentu apstrādā termiski gan gaļu, gan zivis pirms lietošanas uzturā, kas, pēc autores domām ir pozitīvs rādītājs. 11% tas nav būtisks rādītājs un nepievērš lielu uzmanību. Savukārt 2% pārtikā nelieto ne gaļu, ne zivis.

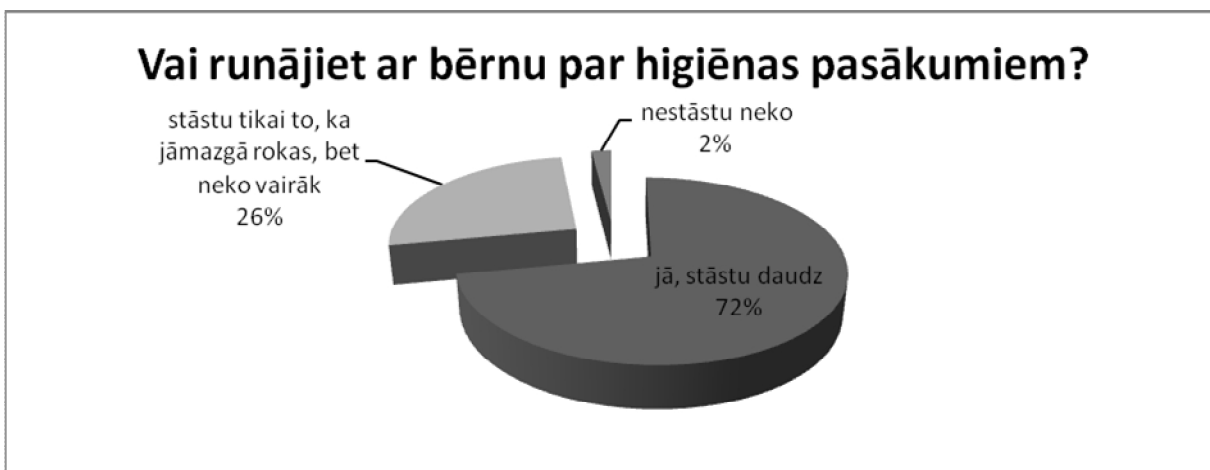
5.16. att. Vai lietojat pārtikā termiski apstrādātu gaļu un zivis

Ja mājās tiek turēti mājdzīvnieki, svarīgi, profilakses nolūkos, regulāri veikt attārpošanas pasākumus. 45% respondentu mājās netiek turēti mājdzīvnieki. 3% nešķiet būtiski attārpošanas pasākumi. Tikai 30% respondentu veic vismaz reizi gadā attārpošanas pasākumus visai ģimenei un dzīvniekiem, kas, autoresprāt, ir visai neliels skaits. 24% šos pasākumus veic tikai mājdzīvniekiem. Viens respondents bija norādījis, ka zina, ka attārpošana ir svarīga, bet to nedara.

5.17.att. Attārpošanas pasākumi

Pozitīvs rādītājs ir tas, ka lielākā daļa vecāku runā ar saviem bērniem par dažāda veida higiēnas pasākumiem (76%). Tikai 1/5 daļa stāsta par roku mazgāšanu, kas ir svarīgs tieši pirmsskolas vecuma bērniem, bet nepieciešams būtu izskaidrot, iespējams arī ar ilustrācijām, kāpēc būtiski ir dažādi higiēnas pasākumi.

5.18.att. Vai runājat ar bērniem par higiēnas pasākumiem, kādēļ tie ir nepieciešami

Lielākais informācijas avots par zarnu parazītiem ir drukātajos avotos – grāmatās, tā varētu būt speciālā bērnu kopšanas literatūra, medicīniska rakstura grāmatas, lai gan autorei, veicot pētījumu, nācies secināt, ka šāda veida literatūra latviešu valodā nav sastopama. Otrs būtisks resurss ir internets, kurā ir sastopami vispārīga rakstura informācija, kā arī padomi, kā rīkoties šādu saslimšanu gadījumos. Informācija ir iegūta arī radio (9%) un TV (19%). Lai arī autore nebija devusi vairākus atbilstošu variantus, respondenti kā informācijas avotus vēl bija norādījuši mammu, ģimeni un radus, mācības un zināšanu ieguvu skolās un augstskolās, viens respondents pats bija mediķis, kas lasa par šo tēmu lekcijas. Tika minēts arī ģimenes ārsts un analīzes un personīgā pieredze. Vēl kā avots tika pieminēta drukātā prese.

Kur ieguvāt informāciju par zarnu parazītiem?

5.19. att. Informācijas avoti par zarnu parazītiem

Secinājumi un priekšlikumi

Darba mērķis ir sasniegts un izvirzītā hipotēze: pirmsskolas vecuma bērnu vecākiem ir daļēja informācija par zarnu parazītu saslimšanām, bet nav pietiekamas izpratnes par savu lomu un profilaksi, parazītisko saslimšanas riskiem nozīmību, ir apstiprināta .

Autore darba izstrādes gaitā secināja, ka:

1. Lai arī pēc oficiālajiem statistikas datiem reģistrēto zarnu parazītu saslimšanas gadījumu skaits ir neliels - 34 bērni pēdējos trīs gados vecumposmā no 1-6 gadiem, pēc aptaujas rezultātiem autore secināja, ka tas ir lielāks, jo 24% respondentu ir norādījuši, ka ir konstatētas zarnu parazītu saslimšanas.
2. 90-92% respondentu atpazīst populārākos zarnu parazītus – spalīšus, cērmes un lenteņus.
3. 80% Respondentu nav pietiekamas zināšanas par visām zarnu parazītu slimību pazīmēm, vidēji atpazīst 6 autores minētās atbildes. Tas liecina par informācijas par zarnu parazītu saslimšanas trūkumu un nepieejamību.
4. 30% respondentu profilakses nolūkos veic attārpošanas pasākumus sev un saviem ģimenes locekļiem, kas ir nepietiekams rādītājs.
5. 24% respondentu attārpo tikai dzīvniekus un nepievērš uzmanību personīgai profilaksei, tas, pēc autores domām, palielina saslimšanas risku gan pirmsskolas vecuma bērniem, gan visai ģimenei.
6. Populārākie informācijas avoti, kuros respondenti uzzina par zarnu parazītu saslimšanām ir grāmatas 39% un internets 32%.

Priekšlikumi

Autore kā potenciālos veidus kā veicināt zarnu parazītu saslimšanas ierobežošanu iesaka:

1. Nepieciešams būtu veidot informatīvos uzskates materiālus gan dažādu publikāciju, brošūru un plakātu veidā, gan arī veidot vizuālus standus, planšetes ģimenes ārstu praksēs, poliklīniku, slimnīcu uzgaidāmajās telpās.
2. Svarīgi būtu izvietot zīmējumu veidā informāciju arī bērnu dārzos, piemēram, pie roku mazgāšanas izlietnēm
3. Vecāku informētības nodrošināšanai, vismaz reizi gadā būtu nepieciešams rīkot plašāku kampaņu un pasākumus visā Latvijā zarnu parazītu slimību profilaksei.
4. Lai būtu pilnīgs priekšstats par zarnu parazītu saslimšanām, nepieciešams būtu veikt detalizētāku uzskaiti visās ģimenes ārstu praksēs, kurās ir pirmsskolas vecuma bērni.
5. Savā darba vietā autore piedāvās iestādes vadītājam izveidot darba grupu, lai izstrādātu un izvietotu informatīvos materiālus, pirmsskolas vecuma bērniem vizuāli saprotamā veidā, par profilakses pasākumiem zarnu parazītu saslimšanu mazināšanai.

Izmantotā literatūra un avoti

1. Medusmaize. *Slimību cēloņi*. [Skatīts 15.02.2014.]. Pieejams: http://www.medusmaize.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=17&Itemid=21&lang=lv
2. Slimību profilakses un kontroles centrs. *Veselības aprūpes statistika*. [Skatīts 15.02.2014.]. Pieejams: <http://www.spkc.gov.lv/veselibas-aprupes-statistika/>
3. Slimības profilakses un kontrolēs centra vēstule. 19.05.2014.
4. Nacionālais medicīnas serviss. *Fēču izmeklēšana*. [Skatīts 10.03.2014.]. Pieejams: <http://www.nms-laboratorija.lv/laboratorijas-testu-interpretacijas-rokasgramata-arstiem/fecu-izmeklesana/>
5. Populārā medicīniskā enciklopēdija internetā. *Helmintozes*. [Skatīts 18.03.2014.]. Pieejams: <http://www.neslimo.lv/pme/?name=helmintozes>
6. Cox. F.E.G. *History of human parasitology*. Clinical Microbiology Reviews. [Skatīts 18.05.2014.]. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC126866/>
7. *Parasitology*. Pdffinder. [Skatīts 18.05.2014.]. <http://today-pdf.net/helminthology-3.pdf-id181344>
8. 888 veselības salons. *Parazīti kur un kā tos var dabūt*. [Skatīts 18.02.2014.]. Pieejams: http://www.vs888.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=99%3Aparaziti-kur-un-k-tos-var-dabt&catid=36%3Adazhaadu-aarstu-padomi&Itemid=82&lang=lv
9. Vīksna L. *Infekcijas slimības*. Rīga: Medicīnas apgāds; 2011.
10. Shanyar.com. *Atlas of Medical Helminthology and Protozoology*. <http://www.shanyar.com/files/2012/02/Atlas-of-Medical-Helminthology-and-Protozoology>
11. L.Zinčenko, A.Krūmiņa. *Medicīniskā helmintoloģija*, Rīga, Vītola izdevniecība, 2010, 200 lpp.
12. Esmuvesels. *Ko es zinu un vēl nezinu par parazītiem*. [Skatīts 18.02.2014.]. Pieejams: http://esmuvesels.blogspot.com/2008/04/ko-es-zinu-un-vl-nezinu-par-parazitiem_28.html
13. Kilians-Kornela, G., Eidena, A. *Bērnu ārsti*. Rīga, Jumava 2008. 387lpp.
14. Gēbels, V., Gloklere, M. *Bērns. Medicīniski un pedagoģiski padomi*. Rīga: Nordik, 2009. 541 lpp.
15. Lorenta. S., Rīders, P. *Jūsu bērns mēnesi pēc mēneša*. Rīga, Zvaigzne ABC, 2010, 320 lpp.

16. Dickson D. Despommier, Robert W.Gwadz, Peter J.Kotez, Charles A.Knirsch. – *Parasitic diseases*, 5th edition, Apple Trees Productions, LLC, New York, 2006.
17. Brila A. *Infekcijas slimību epidemioloģija*. Rīga: Nacionālais apgāds; 2009.
18. Stoparde. M. *Viss par bērna kopšanu*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 352.
19. Vingrs A. *Jūsu bērns*. Zvaigzne ABC, Rīga 2008., 366.lpp.
20. Gonzalo. *Imogene M. King's Conceptual System and Theory of Goal Attainment and Tansactional. Process.* [Skatīts 18.02.2014.]. Pieejams: <http://nursingtheories.weebly.com/imogene-m-king.html>
21. Nursing theory. *Goal attainment*. [Skatīts 18.05.2014.]. Pieejams: <http://www.nursing-theory.org/theories-and-models/king-theory-of-goal-attainment.php>
22. Goal Attainment Theory. [Skatīts 18.05.2014.]. Pieejams: <http://imogenekingtheory.blogspot.com/p/key-concepts.html>
23. Tezaurs. *Skaidrojošā vārdnīca*. [Skatīts 18.02.2014.]. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/sv/?w=paraz%C4%ABti>
24. *Svarīgākās infekcijas slimības rokasgrāmata*, Latvijas valsts izdevniecība, Rīga, 1961, 304 lpp;
25. L. Zinčenko. *Vienšūņi – cilvēka parazīti*, RSU, Rīga, 2004, 79 lpp.
26. Helminti. [Skatīts 11.04.2014.]. Pieejams: <http://www.scribd.com/doc/40092719/HELMINTI-ECTOPARAZITI2>
27. Populārā medicīniskā enciklopēdija internetā. *Helmintozes*. [Skatīts 18.03.2014.]. Pieejams: <http://www.neslimo.lv/pme/?name=helmintozes>
28. Dawit Assafa, Ephrem Kibru, S. Nagesh, Solomon Gebreselassie, Fetene Deribe, Jemal Ali. *Medical Parasitology*. 2004. [Skatīts 18.05.2014.]. <http://faculty.mu.edu.sa/public/uploads/1378972677.7161MedicalParasitology.pdf>
29. Manar M.S. El-Tonsy. *Introduction to medical parasitology*. [Skatīts 18.05.2014.]. <http://www.eolss.net/sample-chapters/c03/e5-25-52.pdf>
30. Sarkadi, K. *Bērnu slimības. ātri pazīt un pareizi ārstēt*. Rīga, Jumava, 2010. 94 lpp.
31. Kroplijs, A., Račevska, M. *Kvalitatīvās petniecības metodes sociālajās zinātnēs*.-Rīga: RaKa, 2004.-178 lpp.
32. Mārtinsone, K. *Ievads petniecībā: stratēģijas, dizaini, metodes*.-Rīga:RaKa,2011-284 lpp.
33. Kristapsone S. *Zinātniskā pētniecība studiju procesā*. Rīga, Turība. 2008.

PIELIKUMS

Anketa

Labdien, cienījamais respondent!

Esmu LU, Medicīnas fakultātes, Bērnu māsu specializācijas 8.semestra studente Agita Meri. Laipni lūdzu Jūs piedalīties manā pētniecības darbā "Vecāku loma zarnu parazītu izraisīto saslimšanu profilaksē pirmsskolas vecuma bērniem". Lūdzu Jūs atbildēt uz anketas jautājumiem. Piekrītot atbildēt uz anketas jautājumiem, Jūs esat devis/devusi piekrišanu piedalīties manā pētniecības darbā. Anketa ir anonīma. Iegūtie rezultāti būs konfidenciāli, tie tiks izmantoti tikai manā pētniecības darbā.

1.Jūsu vecums

- 20– 25 gadi 26 – 30gadi 31 -35gadi 36 – 45 un vairāk gadi

2.Jūsu dzimums

- Vīr. siev.

3.Jūsu izglītība

- Pamata vidējā augstākā

4.Vai strādājat algotu darbu

- jā, strādāju nē, nestrādāju

5. Vai zināt ko nozīmē termins zarnu parazīti)?

- organismi, kas dzīvo uz sava saimnieka rēķina organismi, kuri grauj ķermeni, mazina dzīves kvalitāti
organismi, kas izraisa invāzijas slimības infekciju slimību ierosinātāji

6.Kuri no nosauktajiem, Jūsprāt, ir zarnu parazīti?

- spalīši odi cērmes lenteņi sliemas

7.Vai Jūsu bērnam ir bijusi zarnu parazītu saslimšana ?

- Jā, ir bijusi vienu reizi Jā, bijusi vairākas reizes
Ne, nav bijusi Nemāku pateikt

8. Kā ir iespējams inficēties ar zarnu parazītiem?

- neievērojot personīgo higiēnu neapgriežot, nekopjot nagus
nemazgājot rokas klepojot
ēdot vecu un termiski neapstrādātu gaļu, zivis ja ir aizcietējumi
nemazgājot augļus, dārzeņus ēdot meža dzīvnieku gaļu
nedzerot vitamīnus caur netīru ūdeni
caur augsni ja ir saskare ar kaķiem, suņiem

- no mušām caur dažādu priekšmetu starpniecību(kas notraipīti ar parazītu olām, kāpuriem)
- ja ir lielas slāpes

9. Kādas, Jūsaprāt, ir pazīmes inficējoties ar kādu no zarnu parazītiem?

☐ ēstgribas trūkums	☐ bālums	☐ slikta dūša, vemšana
☐ CNS traucējumi	☐ nogurums	☐ nieze ap anālo atveri
☐ sāpes vēderā	☐ izteikta kāre uz saldumiem	☐ uzbudinātība, nemiers
☐ galvassāpes	☐ anēmija	☐ caureja
☐ zarnu disbakterioze	☐ izsitumi, ekzēmas	☐ aizcietējumi
☐ novājēšana	☐ paaugstināta temperatūra	☐ sauss, kairinošs klepus
☐ bezmiegs	☐ imunitātes traucējumi	☐ visi iepriekš minētie

10. Kuras varētu būt pazīmes vienai no visbiežāk sastopamajām zarnu parazītu saslimšanām - spalšiem?

- nieze ap anālo atveri vemšana, gremošanas traucējumi, nelaba dūša
- caureja augsta temperatūra klepus

11. Kāda varētu būt profilakse spalšu saslimšanas gadījumā?

- prettārpu medikamentu lietošana roku mazgāšana
- higiēnas pasākumi - mainīt tīru, izgludinātu apakšveļu, mazgāties
- veļas, dzīvokļa mazgāšana pārējo ģimenes locekļu attārpošana ar medikamentiem
- rotaļlietu, priekšmetu(arī bērnu dārzā) mazgāšana ar verdošu ūdeni
- visi iepriekš minētie

12. Vai ievērojat roku higiēnu – mazgāšanu pēc tualetes, pirms/pēc ēšanas, u.c.?

- vienmēr ievēroju reizēm nepievēršu tam uzmanību

13. Cik, Jūsaprāt ir svarīga nagu higiēna– tīri, kopti, īsi apgriezti?

- Ļoti svarīga Īr svarīga, bet reizēm aizmirstās tos apkopt nepievēršu tam uzmanību

14. Kāpēc ir svarīga nagu higiēna?

- bērni bieži bāž pirkstus mutē un apēd netīrumus
- aiz nagiem var uzkrāties nevēlamas baktērijas, kā arī zarnu parazītu oļiņas
- var savainot sevi un citus visi iepriekš minētie

15. Vai ir svarīga augļu, dārzeņu mazgāšana pirms lietošanas uzturā?

- jā, ir ļoti svarīga, mazgāju kārtīgi un vienmēr ir svarīga, bet ne vienmēr tos nomazgāju
- neuzskatu, ka tas ir kas būtisks

16. Vai dodat bērnam dzert nevārītu krāna ūdeni?

nē, nekad to neatļauju reizēm dodu vienmēr nevārītu

17. Vai apstrādājat termiski gaļu, zivis pirms lietošanas uzturā?

jā, vienmēr nepievēršu tam lielu uzmanību neēdam gaļu, zivis

18. Vai ievērojat attārpošanas pasākumus, ja mājās ir kaķis, suns?

jā, attārpojam dzīvnieku un reizi gadā visus ģimenes locekļus
jā, attārpojam dzīvnieku un divas reizes gadā visus ģimenes locekļus
jā, attārpojam tikai dzīvnieku nē, tam nepievēršu uzmanību mums nav
mājdzīvnieka

19. Vai runājat ar bērnu par higiēnas pasākumiem, kādēļ tie nepieciešami?

Jā, stāstu daudz Stāstu tikai to, ka jāmazgā rokas, bet neko vairāk nestāstu
neko

20. Kur ieguvāt informāciju par zarnu parazītiem?

TV radio internetā grāmatās neko iepriekš nezināju

Pielikums Nr.2.

Pediatrei vārds, uzvārds un ģimenes ārstei vārds, uzvārds

Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātes Profesionālās augstākās izglītības bakalaura studiju
programmas "Māsinības"

studentes Agitas Meri

iesniegums

Lūdzu atļaut veikt bakalaura darba pētījumu „Vecāku loma zarnu parazītu izraisīto saslimšanu profilaksē pirmsskolas vecuma bērniem” Jūsu vadītajā ģimenes ārsta un pediatra praksē laika periodā no 03.04.2014. līdz 15.05.2014. Iegūtie dati būs anonīmi, konfidenciāli un tiks izmantoti tikai manā bakalaura darbā. Iesniegumam pievienoju aptaujas anketu respondentiem.

datums

Studenta vārds, uzvārds, paraksts

Atļaut veikt pētījumu.....

(paraksts)

.....

(amatpersonas vārds, uzvārds)

.....

(iestāde)

.....

(datums, mēnesis, gads)

Bakalaura darbs „**Vecāku loma zarnu parazītu izraisīto saslimšanu profilaksē pirmsskolas vecuma bērniem**” izstrādāts LU Medicīnas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Agita Meri

(paraksts)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Mr.hrm. Aija Lazdāne _____ datums

(paraksts)

Recenzents:

(paraksts)

Darbs iesniegts Medicīnas fakultāte Profesionālā augstākās izglītības bakalaura studiju programmā „Māszinības” _____ datums

Dekāna pilnvarotā persona: Lietvede

(paraksts)

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

___ . ___ . 2014. prot. Nr. ___

Komisijas sekretāre:

_____ *(paraksts)*